

ФИН МИСТЪР БОГ, ТУК Е АНА

Превод от английски: Ева Божинова, 1996

chitanka.info

„В рая няма различни църкви, защото всички са вътре в себе си.“

„Ана влезе в живота ми, точно когато имах нужда от нея. Но мисля, че всеки има нужда от Ана. Всеки има нужда да намери някой, само един, който не се страхува.“

Лоиз Уайз

„Разликата между човек и ангел е лесна. Повечето от ангела е вътре, а повечето от човека е отвън.“ Това са думи на шестгодишната Ана, на която понякога ѝ казваха Мишленце, Жужи или Радост. На пет години Ана познаваше абсолютно целта на живота, знаеше значението на любовта и беше личен приятел и помощник на Мистър Бог. На шест години Ана беше теолог, математик, философ, поет и градинар. Ако ѝ зададохте въпрос, винаги щяхте да получите отговор — когато му дойде времето. В някои случаи отговорът би се забавил седмици или месеци, но в края на краищата, в най-доброто за него време, той пристигаше — пряк, прост и точно по въпроса.

Тя никога не навърши осем години. Почина внезапно. Умря с усмивка на красивото си лице. Умря с думите: „Обзалагам се, че Мистър Бог ще ме пусна в рая за това“. И аз се обзалагам, че го е направил.

Познавах Ана само за около три и половина години. Някои хора претендират за слава, понеже са първите направили сами околосветско пътешествие по вода или са стъпили на Луната, или поради някакъв друг акт на смелост. Целият свят е чувал за такива хора. Малко хора са чували за мен, но аз претендирам за слава, защото познавах Ана. За мен това беше върховният миг на приключението. Това не беше обикновено познанство, то изискваше пълно приложение. Защото аз я познавах по нейния начин, така както изискваше да бъде познавана — първо откъм вътрешността. „Повечето от ангела е вътре“ — и този е начинът, по който аз се научих да я познавам, нея — моя първи ангел.

Казвам се Фин. Е, това не е съвсем вярно; истинското ми име не е чак толкова важно, защото всичките ми приятели ме наричаха Фин и това ми прилягаше. Ако сте запознати с ирландската митология, тогава знаете, че Фин е бил доста огромен — аз също. Син на ирландска майка и уелски баща, с истинска страст към хотдога и шоколадовите стафиди, най-голямото ми удоволствие беше да се скитам по кея през нощта, особено през мъгливо време.

Животът ми с Ана започна в точно такава нощ. Тогава бях на деветнайсет и кръстосвах улиците с обичайния си запас от хотدوزи. Уличните лампи разкриваха в мъгливия си ореол тъмни безформени фигури, излизащи от мрака на мъглата и отново изчезващи. Малко по-надолу по улицата витрината на една хлебарница смекчаваше и стопляше нощта с газовите си лампи. На решетката пред витрината седеше малко момиченце. В онези дни скитащи по улиците деца не бяха обикновена гледка. Бях виждал подобни неща и преди, но този случай беше различен. Аз седнах до нея на решетката и се облегнах на стъклото. Така останахме почти три часа.

Може би още тогава нещо от нейната ангелска природа ме завладя. Готов съм да повярвам, че съм бил омагьосан от самото начало. Седнах с думите: „Помести се малко, Фъстъче“.

Тя се помести, но не каза нищо.

— Искаш ли хотдог? — казах аз.

Тя повдигна глава и отговори:

— Те са си твои.

— Имам много. И освен това съм преял — казах аз.

Тя не направи никакъв знак, затова сложих плика на решетката между нас. Светлината от витрината не беше толкова силна, а детето седеше в сянката, така че не можех да видя как изглежда, освен че беше много мръсно. Виждах, че под мишница стискаше една парцалена кукла, а в скута ѝ лежеше очукана кутия с водни бои.

Седяхме така почти половин час в пълно мълчание и през това време ми се стори, че тя беше обърнала глава към торбичката с хотдозите, но не исках да поглеждам или да казвам нещо, за да не я отблъсна. Дори сега мога да почувствам огромното удоволствие, когато чух звука от отхапването на хотдог. След една-две минути тя си взе втори, а после трети. Бръкнах в джоба си и извадих кутия цигари.

— Имаш ли нещо против, ако пуша, докато ядеш, Фъстъче? — попитах аз.

— Какво? — Звучеше малко уплашена.

— Може ли да запаля, докато ти ядеш?

Тя се претърколи и коленичи, за да ме погледне в лицето.

— Защо? — попита тя.

— Майка ми е болна на тема учтивост. Пък и не можеш да издишаш дим в лицето на една дама, когато се храни.

Тя остана втренчена за миг в половината хотдог и като ме погледна прямо, каза:

— Защо? Ти харесваш ли ме?

Аз кимнах.

— Тогава си запали цигара — усмихна се тя и напъха останалата част от хотдога в устата си.

Аз извадих цигара, запалих я и ѝ дадох да духне кибритената клечка. Тя духна и аз бях обсипан с парченца хотдог. Този малък инцидент предизвика такава реакция в нея, че се почувствах като прободен в сърцето. Преди бях виждал как куче се присвива, но не и дете. Погледът ѝ ме изпълни с ужас. Тя бе готова да отнесе боя и стисна зъби в очакване да я ударя.

Не знаей какво е изразявало лицето ми тогава, може би яд и ярост или шок и объркване. Каквото и да е било, в нея то предизвика най-жаловития скимтеж. Все още мога да си спомня чувството и да го преживея. Сърцето ми се преобърна при този звук и нещо в мен се отприщи. Ударих с юмрук тротоара, един безполезен жест в отговор на страховете на Ана.

След миг се разсмях. Мисля, че човешкият ум може да издържи на страданието и болката само толкова. След това бушонът изгаря. При мен бушонът направо гръмна. Не си спомням почти нищо за следващите няколко минути, освен че се смях отново и отново. После осъзнах, че и детето се смееше с мен. Вече не беше сгърчена топка от страх — тя се смееше. Беше коленичила на тротоара, почти допряла лице до моето и се смееше ли, смееше.

Сложих ръце на раменете ѝ и я отдалечих на една ръка разстояние. Тогава последва онзи поглед, който може да бъде само на Ана — широко отворена уста, очи, почти изскочили от орбитите, като куче, което се опитва да се изскубне от каишката се. Всяка клетка в

това малко телце вибрираше и издаваше нежен звук. Крака и ръце, пръсти и коси, цялото ѝ малко тяло се тресеше и трепереше, като Майката земя, раждаща вулкан. И какъв вулкан се освобождаваше само в това дете!

Пред онази хлебарница на пристанището, в една мъглива ноемврийска нощ, аз имах необикновеното преживяване да присъствам на раждането на едно дете. Когато смехът вече беше утихнал, но тялото ѝ все още вибрираше като струна, тя се опита да каже нещо, но не можеше да го изрази. Успяваше само да изговори: „Ти... Ти... Ти...“.

След още малко време и много усилия успя:

— Ти ме обичаш, нали?

Дори и да не беше вярно, не бих могъл да отрека, даже ако с това трябваше да си спася живота. Правилно или не, имаше само един отговор. И аз казах да.

Тя изхихика и като ме посочи с пръст, каза: „Ти ме обичаш“, а след това започна някакво примитивно лудешко въртене около уличния стълб, като непрекъснато си пееше: „Ти ме обичаш. Ти ме обичаш“.

Следващият един час беше изпълнен с много смях и много хотдог, газирани сок и шоколадови стафиди. Тя се провикваше към всеки случаен минувач:

— Ей, господине, той ме обича, наистина.

Към десет и половина същата вечер, докато тя си седеше между коленете ми и водеше оживен разговор с Маги, парцалената ѝ кукла, аз казах:

— Хайде, Фъстъче, време е да си лягаш. Къде живееш?

С монотонен, прозаичен глас тя каза:

— Аз не живея никъде. Избягала съм.

— А къде са мама и татко? — попитах аз.

Можеше да ми каже, че тревата е зелена и небето е синьо. Това, което каза обаче, прозвуча също така фактически и без усилие:

— О, тя е крава, а той е педераст. И повече не отивам в оня бардак. Ще живея с теб.

Това не беше молба, а заповед. Какво можех да направя? Просто приех факта.

— Добре, съгласен съм. Можеш да дойдеш вкъщи с мен и после ще видим.

В този момент започна сериозното ми образование. Бях си намерил голяма кукла, но не от тези, които приличат на хора, а истинска, жива, и както разбихах, приличаше на подвижна бомба. На път към къщи се чувствах, сякаш се връщам от панаир — леко пиян, малко замаян от въртележката и немалко озадачен, че красивата кукла, която съм спечелил на стрелбището, бе оживяла и вървеше редом с мен.

— Как ти е името, Фъстъче?

— Ана. А твоето?

— Фин — отговорих. — Откъде си?

Не получих отговор на този въпрос и това беше първият и последен път, когато тя не отговори на въпрос. По-късно разбрах причината за това. Страхуваше се да не я върна обратно.

— Кога избяга?

— О, мисля, че преди три дни.

Минахме по късия път към къщи, през моста над гарата и пресякохме влаковите депа. Винаги се връщах по този път, защото живеехме до линиите и така беше по-удобно, да не говорим за това, че не ми се налагаше да вдигам мама от леглото, за да ми отвори предната врата.

Когато леглото ѝ беше оправено и всички приготовления за нощта завършени, отидох да я взема от кухнята. Вдигнах я на ръце и я отнесох до леглото. Завивките бяха отметнати, така че я пъхнах вътре и се опитах да я завия, но всичко това беше погрешно.

— Няма ли да си кажеш молитвите? — попита ме тя.

— Ами да — отговорих, — като си легна.

— Аз искам да си кажа моите сега с теб. — Така че и двамата коленичихме и тя заговори, а аз слушах.

Бил съм на църква много пъти, слушал съм много молитви, но не и такава. Не мога да си спомня много за нея, освен че започваше с думите: „Мистър Бог, тук говори Ана“ — и тя продължаваше да Му приказва по този фамилиарен начин. А мен ме полазиха тръпки и имах чувството, че ако събера смелост да се обърна назад, ще го видя зад мен. Помня, че тя каза още: „Благодаря ти, че позволи на Фин да ме обича“, помня, че ме целуна за лека нощ, но как стигнах до леглото си, не зная.

Мама и Ана имаха много общо помежду си, но може би най-простото и най-красивото от всичко бе отношението им към Мистър Бог. Повечето от хората, които познавам, използват Бог като извинение за собствените си несполуки: „Защо ми стори това Господ?“. Но за мама и Ана трудностите и неприятностите бяха просто случай да се направи нещо. Грозното беше възможност да го направиш красиво. Тъгата ти даваше случай да я обърнеш на радост. Мистър Бог беше за тях винаги на разположение. Непознат човек би бил извинен, ако си помислеше, че Мистър Бог е някой, който живее вкъщи, но мама и Ана бяха всъщност убедени в това. Много рядко се случваше някой разговор да изключва Мистър Бог по какъвто и да е начин.

След като свършвахме вечерята, Ана и аз се залавяхме за някаква работа, най-вече по неин избор. Приказките бяха изключени, просто защото са измислени приказки. Животът беше истински и интересен, а в повечето случаи и забавен.

Четенето на Библията с Ана нямаше огромен успех. Тя беше склонна да я смята за буквар, и то за бебета. Посланието на Библията беше просто и всеки нормален човек можеше да го схване за не повече от трийсет минути. Религията беше самото правене на нещата, а не четенето как се правят.

Местният свещеник беше слисан, когато веднъж поведе разговор за Бога с Ана. Той протече така:

— Вярваш ли в Бога?

— Да.

— Знаеш ли какво е Бог?

— Да.

— Какво е тогава Бог?

— Той е Бог!

— Ходиш ли на църква?

— Не.

— Защо?

— Защото знам всичко.

— Какво знаеш?

— Знам да обичам Мистър Бог и да обичам хората, котките, кучетата, паяците, цветята и дърветата, и... — каталогът продължаваше още, — с цялата си душа.

Ана беше задминала всички безсмислици и свела вековни учения до едно изречение: „И Бог каза: обичай мен, обичай тях и не забравяй да обичаш себе си“.

Цялата тая работа, дето възрастните ходеха на църква, се струваше на Ана много съмнителна. Идеята за колективна молитва противоречеше на чувството ѝ за личен разговор с Мистър Бог. А да ходиш на църква, за да се срещнеш с Мистър Бог — това беше абсурдно. В края на краищата, ако Мистър Бог не беше навсякъде, не би бил никъде. За нея ходенето на църква и срещите с Мистър Бог не бяха задължително свързани. Според Ана цялото това нещо беше прозаично и просто. Отиваш на църква, за да разбереш посланието, когато си още много малък. Веднъж щом го разбереш обаче, излизаш навън и започваш да правиш нещо за него. Ако продължаваш да ходиш на църква, то е, защото или не си получил посланието, или не си го разбрал, или „за пред хората“.

След вечеря винаги четях на Ана книги на всякакви теми, от поезия до астрономия. След едногодишно четене тя се спря на три любими книги. Първата беше голям албум, в който нямаше нищо друго, освен фрактални снимки на снежинки и мраз по стъклата. Втората беше „Пълен азбучник на английския език“ от Крудън, а третата, която избра от всички останали най-чудновати книги, беше „Геометрия на четирите измерения“ от Манинг. Всяка една от тези книги имаше катализиращ ефект върху Ана. Тя ги поглъщаше от кора до кора, а от смилането им създаде своя собствена философия.

Някои от вечерите бяха посветени на свиренето на пиано. Бих се справил добре, ако свирех в кабаре. Зная малко от Моцарт, малко от Шопен и няколко парчета като „Танцът на Анитра“, просто за добър вкус. Върху пианото се намираха няколко електронни устройства. Едно от тях, осцилоскопът, притежаваше за Ана магията на вълшебна пръчица. Седяхме в стаята с часове, свирейки отделни ноти и наблюдавайки как зелената точица на „скопа“ танцува вълшебния си танц. Цялото упражнение да се свързват звуци, които се чуват с ушите, с видимата им форма върху малкото личице на тази тръба, беше източник на безмерна радост и удоволствие.

Какви звуци улавяхме само! Гъсеница, дъвчещо листо, беше като гладен лъв. Муха в буркан звучеше като реактивен самолет, а запалена клечка кибрит беше като истинска експлозия. Тези звуци и още други биваха увеличени и достъпни в звук и видима форма. Ана беше открила цял нов свят, който трябваше да бъде изследван.

Едва през следващото лято започнах да откривам, че идеята за честота и дължина на вълната означаваха нещо за нея, че тя всъщност знаеше и разбираше това, което чуваше и виждаше.

Един летен следобед всички деца си играеха на улицата, когато на сцената се появи една голяма пчела. Едно от децата каза:

— Колко ли пъти в минута пърха с крилца?

— Сигурно милиони — отговори друго дете.

Ана се втурна въщи, като си тананикаше някаква мелодия с много нисък глас. Аз седях на къщния праг. С няколко бързи удара на пианото тя беше установила нотата, своята мелодия и жуженето на пчелата. Тя дойде до вратата и каза:

— Може ли да ми дадеш за малко изчислителната си линейка? — А след минута изкрещя: — Пчелите пърхат с крила еди-колко си пъти в секунда!

Никой не ѝ повярва, но тя беше сбъркала само с една-две единици.

Всеки възможен звук беше улавян. Сядането на масата беше почти винаги съпровождано със забележки от рода на „Знаеш ли, че комарите пърхат с крилца толкова и толкова пъти в секунда?“; или: „Мухата пърха толкова пъти в секунда“.

Всички тези игри водеха неизбежно до съчиняването на музика. Дотогава всяка отделна нота бе щателно изследвана и звукът зависеше

от това колко пъти „мърдаше“ в секунда. Много скоро тя започна да съставя прости мелодии, които аз само хармонизирах. Малки музикални произведения, озаглавени „Мама“, „Танцът на Мистър Джетър“ и „Смях“ скоро започнаха да огласят къщата. Ана беше започнала да композира.

Предполагам, че тя имаше само един проблем в своя мъничък живот — липсата на достатъчен брой часове на ден. Имаше твърде много неща за правене, твърде много вълнуващи неща трябваше да бъдат открити.

Едно от другите вълшебни килимчета на Ана беше микроскопът. Той разкриваше един миниатюрен свят, като едновременно с това го правеше огромен. Един свят с чудновати форми и мотиви, свят пълен със същества, твърде малки, за да бъдат видени с просто око. Дори прахта изглеждаше чудесно.

Преди Ана да се впусне в тези скрити светове, Мистър Бог ѝ беше само приятел и събеседник. Но сега! Е, сега вече беше отишла твърде далеч. Ако Мистър Бог бе направил всичко това, тогава той бе нещо по-голямо, отколкото бе очаквала. Това трябваше да се обмисли.

През следващите няколко седмици активността намаля. Тя все още си играеше с другите деца на улицата, продължаваше да бъде мила и вълнуваща както винаги, но стана по-склонна да се усамотява високо на дървото в двора, като допускаше само котката Боси. Накъдето и да погледнеше, от всичко имаше все повече и повече.

През тези няколко седмици Ана направи ревизия на всичко, което знаеше, като се разхождаше и нежно докосваше всичко около себе си, сякаш търсеше следа, която може би бе пропуснала. Не говореше много през този период. Отговорите ѝ на въпроси бяха възможно най-прости, като се извиняваше с най-нежната си усмивка и казваше без думи: „Извинявай. Ще ти обърна внимание веднага щом разплетя тая гатанка“. Най-после всичко излезе наяве. Тя се обърна към мен и каза:

— Мога ли да си легна с теб тази вечер? — Кимнах. — Сега — рече тя.

Скочи от скута ми, хвана ме за ръката и ме задърпа към вратата. Аз я последвах.

Не съм ви казвал как Ана решаваше проблемите си, нали? Ако се сблъскаше със ситуация, с която не бе успяла да се справи лесно, можеше да се направи само едно — да си свали дрехите. И ето ни вече в леглото. Уличната лампа осветяваше стаята, Ана бе хванала главата си с ръце и здраво забила лакътчета в гърдите ми. Аз чаках. Тя пожела да остане така около десет минути, като подреждаше аргументите в главата си. След това ги изстреля направо.

— Мистър Бог е направил всичко, нали така?

Нямаше смисъл да казвам, че не знам. Казах да.

— Дори праха и звездите, и животните, и хората, и дърветата, и всичко, и бамбулките? — Бамбулките бяха онези малки същества,

които бяхме гледали под микроскопа.

— Да, той е направил всичко — отвърнах аз.

Тя кимна в знак на съгласие.

— Мистър Бог обича ли ни истински?

— Разбира се — отговорих. — Мистър Бог обича всичко.

— О — каза Ана, — ами тогава защо позволява нещата да се нараняват и умират? — Гласът ѝ звучеше така, сякаш беше предала свещено доверие, но въпросът беше вече в мислите ѝ, така че трябваше да бъде изречен.

— Не знам — отговорих аз. — Има толкова неща за Мистър Бог, които не знаем.

— Добре тогава — продължи тя, — щом има толкова много неща, които не знаем за Мистър Бог, откъде знаем, че ни обича? — Вече бях сигурен, че това бе един от „онези“ въпроси, но слава богу тя не очакваше отговор, защото продължи: — Онези бамбулки мога да ги обичам, докато се пукна, но те няма да разберат, нали? Аз съм милиони пъти по-голяма от тях, а Мистър Бог е милиони пъти по-голям от мен — и как да разбере какво прави той?

Тя остана мълчалива за момент. Точно тогава си помислих, че хвърля последен поглед към детството. След малко продължи:

— Фин, Мистър Бог не ни обича! — тя се поколеба. — Не ни обича съвсем, разбираш ли? Само хората могат да обичат. Аз обичам котката Боси, но тя не ме обича. Аз обичам бамбулките, но те не ме обичат. Аз обичам теб, Фин, и ти ме обичаш, нали? — Притиснах я до себе си. — Ти ме обичаш, защото ти си хора. Аз обичам Мистър Бог истински, но той не ме обича.

Това звучеше като погребален звън. „Гръм и мълнии, помислих си, защо трябва да се случва на хората? Ето, сега тя загуби всичко.“ Но аз грешах. И с двата си крака тя бе стъпила здраво на следващото стъпало.

— Не — продължи Ана, — не, той не ме обича. Не както ти ме обичаш. Различно е — милиони пъти повече.

Фин, ти можеш да обичаш най-добре от всички хора на света. И аз също, нали? Но Мистър Бог е различен. Разбираш ли, Фин, хората могат да обичат само отвън, но Мистър Бог може да обича точно отвътре и Мистър Бог може да те целуне точно отвътре и затова е

различен. Мистър Бог не е като нас. Ние сме малко като Мистър Бог,
но все още не съвсем.

Струваше ми се, че това можеше да бъде сведено до факта, че приличахме на Мистър Бог поради нашите прилики с него, но той не приличаше на нас поради разликите, които имахме.

Вътрешните ѝ огънове бяха рафинирали идеите ѝ и като истински алхимик тя бе превърнала оловото в злато. Всички човешки дефиниции за Бога се бяха изпарили, защото те бяха само опити да се опише неопишваемото.

— Виждаш ли, Фин, Мистър Бог е различен от нас, защото той може да завършва нещата, а ние не можем. Аз не мога да свърша да те обичам, защото ще съм умряла милиони години, преди да мога да свърша. Но Мистър Бог може да свърши да те обича и тогава това не е същата любов, нали?

Първият залп ми беше достатъчен. Всичко това трябваше да се премисли, но не ми беше спестена и останалата част от артилерийския огън.

— Фин, защо хората водят битки и войни и такива работи?

Обясних ѝ по възможно най-добрия според мен начин.

— Фин, как се казва, когато го виждаш по различен начин?

След минута-две ровичкане точната фраза, която търсеше, беше изкопчена и това бе „гледна точка“.

— Фин, това е разликата! Разбираш ли, всеки си има гледна точка, а Мистър Бог няма. Мистър Бог има само точки за гледане.

В този момент единственото ми желание беше да стана и да си направя една дълга, дълга разходка. Накъде биеше това дете? Какво беше направила тя? Първо, Бог можел да свършва неща, които аз не мога. Ще го приема. Но какво означаваше това? Струваше ми се, че тя бе извадила цялата идея за Бога извън ограниченията на времето и пространството и го бе поставила завинаги в царството на вечността.

А разликата между „гледна точка“ и „точки за гледане“? Това ме обърка, но още малко разсъждения изясниха мистерията. „Точки за гледане“ звучеше тромаво. Тя имаше предвид наблюдателни точки. Вторият залп беше изстрелян. Човечеството имаше безброй „гледни точки“, а Мистър Бог имаше безброй „наблюдателни точки“. Когато ѝ го представих по този начин и я попитах дали това е имала предвид, тя кимна и изчака да види дали ще се насладя на вкуса. Нека да видим: човечеството има безброй гледни точки, а Мистър Бог има безброй

наблюдателни точки. Това значи — Бог е навсякъде. Сkochих. Ана избухна във фонтан от смях.

— Виждаш ли — казваше тя, — виждаш ли? — И аз наистина виждах. — Има още един начин, по който Мистър Бог е различен — очевидно още не бяхме свършили. — Мистър Бог може да познава хората и нещата отвътре. Ние ги познаваме само отвън, нали? И затова, Фин, хората не могат да говорят за Мистър Бог отвън, за Мистър Бог можеш да говориш само вътре от него.

Още петнайсет минути бяха отделени, за да изгладя тези аргументи в главата си. После Ана ме целуна с думите „Не е ли прекрасно?“ и се сгуши под ръката ми, готова да заспи. Около десет минути по-късно каза:

— Фин?

— Да.

— Фин, нали си спомняш оная книга за четирите измерения?

— Да. Какво за нея?

— Знам къде е четвъртото. То е вътре в мен.

Щом се сблъскаше с нещо ново, Ана спираше първия срещнат минувач и му връчваше тефтерче и молив с думите: „Моля, напишете това с големи букви, моля“. Тази молба често предизвикваше у хората реакция на уплаха. Поведението на Ана в такива случаи беше като пръчка динамит с много, много къс фитил и това плашеше някои хора. Да ти се изпречи едно червенокосо, петгодишно хлапе, да ти набута тефтер с молив в ръцете и да те помоли да пишеш „с големи букви“ — за много хора това бе най-малкото обезкуражаващо. Те се измъкваха засрамени; отговаряха с „Разкарай се, хлапе“, „Остави ме намира, дребосък“, но Ана очакваше подобно нещо и продължаваше да настоява, независимо от всичко. Корабът на откритията се движеше с пълен напред. Е, наистина, получавах се и пробойни тук-таме, а и морето на познанието ставаше доста бурно от време на време, но връщане назад нямаше. Много неща не бяха открити и Ана бе решена да ги открие.

Една вечер след поредица откази от страна на минувачите, Ана започна да клюмва. Помислих си, че трябва да ѝ пусна няколко успокоителни думи. Надигнах се от стъпалата, на които седях, и пресякох улицата, за да отида при нея.

Тя ми посочи едно откъртено парче от желязна релса.

— Искam някой да ми напише за това, но те не го виждат.

— Може би са твърде заети — предположих аз.

— Не, не са. Те не го виждат. Не разбират какво имам предвид.

Последната реплика беше изречена с дълбока вътрешна тъга; това беше изречение, което щях да чувам все по-често. „Те не го виждат. Те не го виждат.“

Бях прочел разочарованието на лицето ѝ и знаех какво да направя или по-скоро си мислех, че зная. Това беше ситуация, с която си мислех, че мога да се справя. Вдигнах я и я притиснах в прегръдките си.

— Не бъди толкова разочарована.

— Не разочарована. Тъжна.

— Няма нищо — казах. — Аз ще ти го напиша с големи букви.

Тя се измуши от прегръдката ми и стъпи на тротоара, като въртеше в ръце тефтерчето и молива, с наведена глава и сълзи, които се стичаха по бузите ѝ. Аз мълчах и чаках. Тя стоеше там съвсем самотна. Знам със сигурност, казвах си, със сигурност знам, че иска да

се хвърли в прегръдките ми, че иска да бъде утешена, но тя просто стоеше и се бореше вътрешно.

Трамваи тракаха по своя път, хора пазаруваха, продавачи на сергии приканваха клиенти, а ние стояхме, аз — борещ се със себе си дали да я прегърна, а тя — взряна в някаква нова картина, изплувала в ума ѝ.

Най-после вдигна очи и погледите ни се срещнаха. Изведнъж стана студено. Прииска ми се да ударя някого. Познавах този поглед, бях го виждал и у други хора, на мен ми се бе случвало, и то неведнъж. Думата се появи като някакъв айсберг, изплуващ от мъглата, издигаща се от дълбините ми, с ореол от сълзи, но все пак достатъчно ясна. Ана жалееше. Всички врати на очите и сърцето ѝ бяха широко отворени и онази самотна килия на най-съкровено то ѝ същество беше открита за погледа.

— Не искам да ми пишеш нищо — опита се да се усмихне, но не се получи съвсем добре и тя продължи, подсмърчайки: — Аз знам какво виждам и знам какво ти виждаш, но някои хора не виждат нищо и... и... — Тя се хвърли в обятията ми и се разрида.

Тази вечер на една улица в Източен Лондон аз стоях с дете в ръцете си и наблюдавах онази празна килия на човечеството. Никакво книжовно знание, нито една лекция не ме е научила повече от тези няколко мига. Килията може да бъде самотна, но тъмна — никога. Не беше тъмно зад тези пълни със сълзи очи, там имаше ослепителна светлина. А Бог е направил човека по свой образ, не по форма, не по интелигентност, не по очи и уши, не по ръце и крака, а според цялата своя вътрешност. Там вътре беше образът на Бога. Не е дяволът, който прави човека самотен, а приликата му с Бога. Пълнотата на доброто е това, което не може да излезе или не може да намери подходящото си „друго място“ и предизвиква самотността.

Мъката на Ана беше за другите. Те просто не можеха да видят красотата на този отчупен железен къс, цветовете, кристалните форми, те не можеха да видят възможностите в него. Ана искаше те да се присъединят към нея в този вълнуващ нов свят, но те не можеха да си представят себе си толкова малки, че тази смачкана отломка да се превърне в свят от железни планини, железни равнини и кристални дървета. Това бе нов свят за изследване, свят на въображението, свят, където много малко хора биха искали и биха могли да я последват. В

това отчупено парче имаше цяло ново царство от възможности, носещи радост.

Мистър Бог съвсем сигурно им се радваше, но затова пък никога нямаше нищо против да се смалява. Хората мислеха, че Мистър Бог е много голям, и точно там правеха голяма грешка. „Ако не можеше да бъде малък, как щеше да разбере какво е да си калинка?“ Наистина, как щеше да разбере? Като Алиса в страната на чудесата Ана вкусваше от тортата на въображението и променяше ръста си според случая. В края на краищата Мистър Бог нямаше само една гледна точка, а безброй много наблюдателни точки. И целият смисъл на съществуването бе да си като Мистър Бог. Цялата религия се състоеше в това да си като Мистър Бог и точно тук нещата се объркваха. Нямаше напътствия да бъдеш добър и мил, и любещ и т.н. и така да заприличаш на Мистър Бог. Не! Целият смисъл да си жив бе да бъдеш като Мистър Бог и тогава просто не би могъл да не си добър и мил, и любещ, нали?

— Ако станеш като Мистър Бог, ти не знаеш, че си, нали?

— Че си какво? — попитах аз.

— Добър, мил и любещ. Ако мислиш, че си, ти всъщност не си.

От позицията си на последно място в класа в този момент попитах:

— Как така?

— Нали не очакваш, че Мистър Бог знае, че той самият е добър, мил и любещ?

Предполагам, че никога дори не бях си и помислял за това, но поставен по този начин, въпросът имаше само един отговор, макар да не бях убеден в неговата истинност.

— Предполагам, че не — отговорих с известно колебание.

Въпросът „Защо?“ заседна някъде между мозъчната ми кутия и гласните ми струни. Трябваше да се досетя, че целият този разговор водеше до някакво заключение, някаква идея, твърдение, което щеше да я задоволи напълно. Ана владееше напълно вълнението си. Внезапно, с експлозията на една въздишка, тя каза:

— Мистър Бог не знае, че е добър, мил и любещ. Мистър Бог е... е... празен.

Нямам нищо против да приема идеята, че всичко е илюзия, но че Мистър Бог е празен — това отиваше твърде далеч. Логично е Мистър

Бог да е пълен! Пълен със знание, пълен с любов, със състрадание, каквото и да кажете, той е пълен с него. Ами че той е като... като някакъв гигантски коледен чорап, пълен с добри подаръци, неизтощим, заливащ с неописуеми и неизброими дарове своите деца. Проклятие, разбира се, че е пълен! Точно това са ме учили и точно така си беше! Беше ли наистина?

Ана не ми каза нищо повече този ден, както и през следващите няколко. Варях се в собствения си сос. Няколко дни по-късно, след като се бях чудил дълго на идеята как Мистър Бог е съвсем празен, аз зададох въпроса, който ме бе мъчил толкова дълго.

— Каква беше тая работа, дете Мистър Бог бил празен?

Тя се обърна нетърпеливо. Определено имах чувството, че беше очаквала този въпрос отдавна.

— Помниш ли, когато светът стана целият червен през стъкълцето, и цвета на цветето?

Спомнях си много добре. Бяхме говорили за излъчваната светлина и пречупваната светлина. Пречупваната светлина приемаше цвета на стъклото, през което бе излъчена, и цветът на жълтото цвете се дължеше на нея. Бяхме наблюдавали цветовете на спектъра с помощта на призма, бяхме разгледали въртящия се цветен диск на Нютон и бяхме смесили всички цветове, за да получим белия. Тогава обясних на Ана, че жълтото цвете поглъща всички цветове на спектъра, освен жълтия, който се отразява обратно към наблюдателя. Тя осмисли тази информация и след малко отвърна:

— О! Значи жълтото е онази част, която НЕ иска! — И след кратка пауза добави: — Значи истинският му цвят е всички части, които иска.

Не можех да споря за това, защото не можех по никакъв начин да бъда сигурен, какво по дяволите иска, едно цвете.

Всички тези късчета информация бяха възприети, осмислени с различни цветни стъкълца, разбъркани добре и подредени според нейното особено виждане. Изглеждаше, че всеки човек се ражда с различни стъкълца, наречени добро, зло, отвратително и т.н. Хората придобиваха навика да нахлузват тези стъкълца върху вътрешното си око и да виждат нещата според цвета и етикета на стъкълцето. И ние правехме всичко това, както ми бе дадено да разбера, за да оправдаем вътрешните си убеждения.

Е, да, но Мистър Бог беше малко по-различен от едно цвете. Цвете, което не приемаше жълтия цвят, ние наричахме жълто, защото именно това виждахме. Не можеше да се каже същото за Мистър Бог обаче. Мистър Бог приемаше всичко и затова не отразяваше нищо обратно! Е, тогава, ако Мистър Бог не отразява нищо, ние не бихме могли да го видим, нали?

Що се отнасяше до нас, доколкото можехме да разберем Мистър Бог, ние просто трябваше да признаем, че той е празен. Не празен, защото в него няма нищо, а защото приемаше всичко и не отразяваше нищо обратно! Разбира се, бихте могли да измамите някого; бихте могли да си сложите цветно стъкълце с надпис МИСТЪР БОГ Е ЛЮБЕЩ или друго — МИСТЪР БОГ Е БЛАГ, но тогава щяхте да изгубите истинската му същност. Представете си само що за обект е Мистър Бог, щом приемаше всичко, щом не отразяваше абсолютно нищо. Това, каза Ана, означава да си ИСТИНСКИ БОГ. Точно това бяхме помолени да направим и ние — да изхвърлим цветните си стъкълца и да виждаме ясно. Фактът, че Старият Ник^[1] беше зает с това да ги произвежда с милиони наведнъж, понякога затрудняваше нещата, но така си беше.

— Понякога — каза Ана — големите карат децата да имат цветни стъкълца.

— Защо правят това? — попитах.

— За да накарат децата да направят това, което те искат.

— Искаш да кажеш, че ги плашат?

— Да, за да направят нещо.

— Нещо като това, че Бог ще те накаже, ако не си изядеш закуската?

— Да, нещо такова. Но Мистър Бог не го интересува дали ти харесва закуската, нали?

— Предполагам, че не.

— Ако наказваше за това, щеше да е голям побойник, а той не е.

[1] Дяволът. — Бел.пр. ↑

— Това голяма стъпка ли беше? — попита Ана, както си вървахме по улицата и играехме игра, която сами бяхме измислили.

— Не много — отвърнах аз.

— За мен беше голяма.

— Това е, защото си фъстъче — усмихнах се аз.

— Леля Доли каза, че съм голяма.

— Сигурно е искала да каже, че си голяма за възрастта си — отговорих.

Като обяснение това не я задоволи ни най-малко. Тя се обърна към мен с ръце на кръста. Почти можех да видя как мисловния й апарат го сърбеше от къделите думи, кълбящи се в ума й.

— Това не значи нищо — отсече тя като съдия, който си слагаше черната шапка.

— Значи — опитах се да обясня, — значи, че в сравнение с много други момиченца на пет години и половина ти си по-голяма от повечето.

— Да, обаче ако тези момичета бяха на десет години, аз щях да съм по-малка, нали?

— Би могло.

— Ако бях единствена, нямаше да съм по-малка или по-голяма, нали? Щях да си бъда просто аз, а?

Кимах в знак на съгласие. Вече чувствах прилива, чувствах, че ме дърпа нанякъде, и затова опитах с едно последно изречение, преди да бъда напълно потопен:

— Виж, Фъстъче, думи като по-голям, по-прекрасен, по-малък или по-сладък не се използват, ако нямаш други неща, с които да ги сравниш.

— Но тогава не можеш, невинаги — в гласа й звучеше увереност.

— Не можеш какво? — попитах аз.

— Не можеш да сравняваш Мистър Бог — изстреля тя картечния си откос. — Няма двама Мистър Бог и затова не можеш да ги сравниш.

— Хората не сравняват Мистър Бог със себе си.

— Знам — изхихика се тя на усилията ми за самозащита.

— Тогава защо се препираш?

— Щото, щото те сравняват себе си с Мистър Бог.

— Това е все същото.

— Не е.

Смятах, че съм спечелил специално тази битка, защото въпросите ми я бяха принудили да направи грешен ход. В крайна сметка тя се бе съгласила, че хората не сравняват Мистър Бог със себе си, а от това следваше, че не сравняват и себе си с него. И й го казах. Бях готов да се почувствам първенец на класа и пуснах с пълен напред непотопяемия си боен кораб с думите:

— Ти каза, че хората СЕ сравняват, а трябваше да кажеш, че НЕ СЕ сравняват.

Ана ме погледна. Аз бях нащрек за своите оръдия. Знаех, че съм прав, но трябваше да съм готов, за всеки случай. Ана ме погледна и непотопяемият ми боен кораб просто се стопи. Помня, че се почувствах зле, задето тя сама си беше сложила белезници със собствените си аргументи; че отчасти аз бях виновен и че се бях зарадвал на победата си. Тя се приближи, обви ръце около мен и зарови глава в гърдите ми. Помислих си колко ли уморена се чувстваше от цялото това мислене и колко ли разочарована, защото „не го беше схванала“. Всички врати на склада ми за любов и утеха бяха широко отворени и аз я прегърнах. Тя ме притисна леко, за да покаже, че разбира.

— Фин — каза тихо тя, — сравни две и три.

— Едно по-малко — промърморих доволно.

— Тъхъ. Сега сравни три и две.

— Едно повече.

— Точно така, едно по-малко е същото като едно повече.

— Аха — измърморих, — едно по-малко е същото като... Хей!

— Изведнъж тя се оказа на десет метра от мен, които ми се струаха два пъти повече от ликуването и победните й викове. — Не е същото — извиках след нея.

— Същото е — измуча тя в отговор.

Подгоних я към къщи измежду сергиите и количките на пазара. Не можах да я хвана. Тя беше толкова по-малка от мен, че се промъкваше през места, през които не можех да се промуша физически, а може би поради това — и мислено.

Същата вечер, докато седяхме върху оградата на гарата и гледахме преминаващите влакове, аз казах:

— Това май беше едно от прословутите ти стъкълца, а? — Тя издаде някакъв звук, който приех за „да“. След малка пауза продължих:

— С колко стъкълца си се натоварила?

— Имам милиони, но те са само за игра.

— А онези, от които не си могла да се отървеш?

— Могла съм.

— Могла си какво?

— Да се отърва от тях.

— Мислиш си, че знаеш повече от Преподобния Касъл?

— Не.

— Той има ли стъкълца?

— Да.

— А как така ти си нямаш?

Един локомотив, маневриращ по линията, провъзгласи присъствието си с пара и писък. Усмихнах се, като си помислих, че машината и Ана можеха да имат някаква връзка. И двете използваха една и съща техника. Машината теглеше вагоните, а Ана ме караше да ѝ задавам въпросите, на които искаше да отговори.

Тя нямаше нужда да мисли, за да ми даде отговор. Отдавна го беше приготвила и просто чакаше подходящ момент, за да го поднесе. А и не го правеше с много шум.

— О, защото не се страхувам.

Е, това беше може би най-непостижимото изречение, което може да бъде изречено. Непостижимо, защото беше абсолютно в целта. Непостижимо, защото струваше дяволски много. Непостижимо, защото цената на това да не се страхуваш, е ДОВЕРИЕТО. А каква дума е това само! Опитайте се да го дефинирате и се обзалагам, че няма да улучите. То е повече от сигурност, повече от защита, не принадлежи на невежеството, нито пък на знанието. То е просто способността да излезеш от твърдението „Аз съм центърът на всички неща“ и да позволиш на нещо или на някого да го заеме. А що се отнася до Ана, тя просто се бе оттеглила и позволила на Мистър Бог да се настани на централното място.

От дълги години насам притежавам една малка играчка, нещо, върху което обичам да размишлявам и което запалва в мен искрата на идеите. Това са просто два кръга от тежка медна тел, свързани като верига. Играя си с тях толкова често, че понякога дори забравям, че ги държа в ръцете си.

Един ден ги бях хванал така, че двата кръга се намираха под прав ъгъл. Ана посочи единия кръг и каза:

— Знам какво е това — това съм аз. А това е Мистър Бог — посочи тя другия кръг. — Мистър Бог минава точно през моята среда и аз минавам точно през неговата среда.

И точно така си беше. Ана бе осъзнала, че мястото ѝ е в средата на Мистър Бог, а неговото място е в нейната среда. И, разбира се, твърдението ѝ „Защото не се страхувам“ бе напълно искрено. Така бе устроена — картината за състоянието на нещата я задоволяваше — и аз ѝ завиждах.

В ума на Ана се бяха зародили два въпроса, отнасящи се до езика. Първият беше: „Мога ли да си направя собствен език?“, а вторият: „Какво значи език?“. Първият беше на път да се реши. Вторият бе малко по-особен.

В реда на своите мисли и открития Ана бе стигнала до извода, че в царството на числата има едно число, което е много по-важно от всички останали. Това беше единицата. Тя беше важна, защото всички останали числа можеха да се получат чрез прибавянето на достатъчен брой единици. Разбира се, можеха да се използват знаци като 5 или 37 или 574, вместо, да речем, $1+1+1+\dots$ и т.н. Този метод просто спестяваше време, но не променяше аргумента, че едно бе най-важното число.

Също като числата и думите имаха една най-важна дума и тази дума, съвсем естествено, бе БОГ. Ана виждаше „най-важното число 1“ като върха на триъгълник — само че нейният триъгълник се крепеше на върха си! Числото едно трябваше да носи ТЕЖЕСТТА на всички останали числа.

При думите беше друго. Те се крепяха върху купчини от други думи. Тези други думи имаха ролята да обясняват значението и употребата на думата, която стоеше на върха на купа. Думата БОГ стоеше на върха на купа, който съдържаше всички други думи и по един или друг начин от вас се очакваше да се изкатерите до върха на този куп, за да разберете смисъла на думата БОГ. Това бе страховита идея. Библията, Църквата, Неделното училище, всички те бяха заети с това да строят тази колосална планина от думи и бе съмнително дали изобщо някой можеше да стигне до върха ѝ.

За щастие добрият стар Мистър Бог в своята мъдрост вече бе решил въпроса за нас. Решението не беше в ДУМИТЕ, а в ЧИСЛАТА. Числото едно носеше тежестта на всички останали числа, така че беше погрешно да се очаква, че всички останали думи носят тежестта на думата Бог. Не! Истината бе, че думата Бог носеше тежестта на всички останали. Така че идеята за пирамидата от думи с думата Бог на върха ѝ бе обърната в погрешна посока и трябваше ДА СЕ ОБЪРНЕ ОБРАТНО. Така бе по-добре. Сега цялата пирамида си стоеше на върха, както при числата.

Ана ми показва откритията си. Един лист съдържаше триъгълник с върха надолу, където пишеше 1 — това беше триъгълникът на

числата. Имаше и един лист с триъгълник, стоящ на върха си, озаглавен Бог. И последният лист в кутията за обувки, където се пазеха всички съкровища и открития, показваше обърнат триъгълник, на чийто връх пишеше АНА.

— Ха, възкликнах, — значи си имаш един триъгълник само за теб!

— Не. Всеки си има такъв.

— О! И какво означава той?

— Той е за тогава, когато умра и Мистър Бог ми зададе всичките ония въпроси.

— И тогава какво?

— Ами ще трябва да му отговоря съвсем сама. Никой няма да го направи вместо мен.

— Разбирам. Но какво означава триъгълникът?

— Че трябва да съм...

— Отговорна? — предложих аз.

— Да, отговорна.

— Да, разбирам. Искаш да кажеш, че трябва да носиш тежестта, като всички онези триъгълници, така ли?

— Да — на нещата, които съм направила, и на нещата, които съм мислила.

Трябваше ми малко време, за да попия всичко това, но то беше истина. Ние всички трябва да носим тежестта на своите действия. Ние всички трябва да сме отговорни — сега или по-късно. И трябва да отговорим на въпросите на Мистър Бог съвсем сами.

Какво всъщност беше Ана? Със сигурност беше дете, много интелигентно и надарено, но каква беше тя? Всеки, който имаше контакт с нея, откриваше нещо странно, нещо, което я отличаваше от другите деца. Това караше някои хора да се чувстват неудобно, но невинността и миловидността ѝ действаха като балсам, който успокоява всички съмнения и страхове. Ако Ана бе математически гений, всичко щеше да бъде наред. Ако бе музикално чудо, всички щяхме да пеем от удоволствие. Но тя не беше нищо такова. Странността ѝ бе в това, че твърденията ѝ бяха толкова често верни и с течение на времето ставаха все по-верни. Един от съседите ни беше убеден, че Ана вижда в бъдещето. Тя толкова често бе права в своите предвиждания, че изглеждаше и беше възприемана като миниатюрен пророк или оракул.

Ана със сигурност имаше дарба, но тя не се оказа нищо тайнствено, нищо извън този свят. Погледната издълбоко, тя бе едновременно колкото мистериозна, толкова и проста. Ана моментално схващаше модела, строежа, начина, по който малките частици бяха организирани в цялото. Колкото и необяснима да бе тази дарба, тя бе винаги добре заземена в природата на нещата. Проста и мистериозна като паяжина, обикновена като спиралата на раковина. Ана виждаше подреденост там, където другите виждаха бъркотия, и това бе нейната дарба.

Ана възприе идеята за атома така лесно, както канарчето приема зрънцата, които му дават. Възприе размера на вселената с милиардите ѝ звезди, без да ѝ мигне окото. Изчислението на Едингтън за броя електрони във вселената е доста голямо число, но независимо от това много податливо за работа. Не беше трудно да се напише число, по-голямо от него, а Ана знаеше много добре, че числата имаха способността да продължават още и още, и още. Тя скоро изчерпи думите, с които можеше да изрази огромни числа, а това ставаше все по-важно. Думата МИЛИОН е достатъчна за повечето неща, МИЛИАРД е подходяща в определени случаи, но ако искате да използвате дума за много-много голямо число — е, тогава просто трябва да си измислите такава. И Ана си измисли — СКУИЛИОН. Скуилион беше много разтеглива дума, бихте могли да си я разтягате колкото искате. Ана вече изпитваше нужда от такава дума.

Една вечер си седяхме върху оградата на гарата, гледахме как минават влаковете и махахме с ръка на онези, които биха ни отвърнали на поздрава. Ана си пиеше „съскащата“ лимонада и изведнъж започна да се смее. Изчаках, докато пристъпът премине и хълцуканията спрат. С едно отмятане на главата тя отново постави косата си на място.

— Е — казах аз, — кое е толкова смешно?

— Ами... просто си помислих, че мога да отговоря на скуилион въпроси.

— Аз също — отвърнах без изненада.

— И ти ли можеш? — наклони се тя към мен развъълнувано.

— Разбира се! Какво толкова? Единственото е, че половин скуилион от отговорите могат да са грешни.

— О! — Разочарованието ѝ бе очевидно. — Аз винаги отговарям правилно.

Тук е моментът, помислих си, да включим малко от добрите стари напътствия, малко корекция няма да ѝ се отрази зле.

— Не можеш. Никой не може да отговори вярно на скуилион въпроси.

— Аз мога. Аз мога да отговарям правилно на скуилион скуилион въпроси.

— Това просто не е възможно. Никой не може.

— Аз мога. Наистина мога.

Поех дълбоко въздух и я обърнах с лице към себе си, готов да ѝ се скарам. Насреща си видях две очи, спокойни и сигурни. Очевидно бе, че тя се смяташе за права.

— Мога да те науча — продължи тя. Преди да мога да кажа и дума, Ана вече беше започнала. — Колко е едно плюс едно плюс едно?

— Три, разбира се.

— Колко е едно плюс две?

— Три.

— Колко е осем минус пет?

— Три — чудех се докъде ще стигне това.

— Колко е осем минус шест плюс едно?

— Три.

— Колко е сто и три минус сто?

— Чакай, Фъстък! Разбира се, че отговорът е три. Но ти май не играеш честно, а?

— Не, не е вярно.

— Така ми се струва. Ти просто си измисляш тези въпроси един след друг.

— Да, знам.

— Ами че ти можеш да караш така чак до утре сутринта.

Усмивката ѝ избухна във взрив от смях, а аз се чудех какво толкова бях казал. Килнатата ѝ глава и усмивката ѝ ми помогнаха. Ако задаването на въпроси до утре сутринта не означаваше скуилион въпроси, какво бе тогава? Но в случай че не бях успял да схвана урока докрай, тя завъртя отвертката за последен път:

— Колко е половин плюс половин плюс половин плюс... — Аз ѝ запуших устата. Бях схванал посланието. Не ѝ отговорих, а и тя не очакваше отговор. С лекотата на нещо съвсем естествено, като майка, която потупва бебето си, когато се задави, тя завърши с въпроса:

— И на колко въпроси-задачи отговорът е три?

Справедливо сгълчан, аз отговорих, малко несигурен по каква пътека са ме повели:

— На скуилиони.

Вече се бях обърнал настрани и махах на преминаващите влакове, сякаш нищо не се бе случило. След малко тя сложи глава на рамото ми и каза:

— Не е ли смешно, Фин, всяко число е отговор на скуилион въпроси.

Предполагам, че точно в този момент започна моето истинско обучение. Доста дълго не можах да разбера кое е горе и кое — долу, дали си идвах, или си отивах. Бяха ме учили по старомодния добър метод: първо въпроса, после отговора. А сега едно половинметрово, червеноглаво дяволче ме учеше, че почти всяко изречение, сумтене, число или израз е отговор на неизречен въпрос. Предполагам, че с този подход може и да се сбърка, но веднага го възприех и мога да ви кажа, че действа. Много нежно, с много внимание ме обучаваха как да вървя назад. Като не изпусках отговора от очи, ме окуражаваха да вървя заднишком, докато накрая не се блъснех във въпроса. Много търпеливо ми бе обяснено, че отговорът „три“ беше много важен и полезен, защото водеше обратно към скуилиони въпроси. Към колкото повече въпроси води един отговор, толкова по-полезен е той. Интересното, както ми казаха, е, че някои отговори водят до много малко въпроси, а други имат само по един въпрос. Към колкото по-малко въпроси води един отговор, толкова по-важни са въпросите. Когато отговорът води само към един въпрос, тогава улучвате джакпота.

— Кой е големият въпрос, Фин?

— Откъде, по дяволите, да знам?

— Ти си уплашен. — Това не беше обвинение, а съвсем непринудено наблюдение. — Празен ли си в средата си? — Не знаех това въпрос ли е, или твърдение.

— Разбира се, че не съм празен в средата.

— Какъв е въпросът тогава?

Мислех, че знам какво искаше да й кажа, но нямаше да го направя — можеше да се пукне! Предвках го няколко минути и оформих въпроса „Къде е Ана?“. Но после си помислих, че точно този въпрос е малко опасен и затова казах:

— Къде е Мили^[1]?

Тя ми се ухили и имах чувството, че всеки момент ще ме потупа по главата и ще ми пъхне бонбон в устата, задето съм толкова добър ученик.

— А какъв е въпросът на отговора „В средата на Мили“?

Много внимателно и пресметливо казах:

— Отговорът „В средата на Мили“ води обратно към въпроса „Къде е сексът?“ — а на себе си добавих: „На ти сега, малка тиранке!“. Без трепване на очите, без да си поеме дъх, тя продължи настъплението.

— Какъв е въпросът на отговора „В средата на секса“?

Аз протегнах ръка и с пръст на устата ѝ заглуших въпроса.

— Въпросът е — казах, — „Къде е Мистър Бог?“.

Тя ме ухапа по пръста силно и ме погледна. Очите ѝ казваха: „Това е задето ме накара да чакам“. А устните ѝ казаха: „Да“.

Аз се излегнах назад и мислех за това, което бях казал. Колкото повече мислех, толкова по-близо бях до извода, че всъщност това не беше никак зле — даже беше много добре. Харесваше ми. Поне спестяваше целия ритуал да сочиш нагоре и да казваш „Там е Бог!“ или да показваш звездите и да твърдиш, че Господ живее точно там! Да, наистина това много ми харесваше, само...

И това „само“ не се разреши в продължение на няколко дни. Дори тогава „учителката“ трябваше да ме води нежно за ръка и да обяснява с думи прости, така че това идиотче да разбере. Бях стигнал до положение, когато без колебание можех да намеря въпроса на отговорите „В средата на червея“, „В моята среда“, „В твоята среда“. Дори бях спрял да се впрягам за въпроса на отговора „В средата на трамвая“. Въпросът винаги беше „Къде е Мистър Бог?“. Дотук добре. Всичко бе прекрасно, с изключение на един миниатюрен, незначителен и маловажен факт. Бях обграден с непокорими, непроходими, непроницаеми планини, чиито върхове не можех да видя.

Имената на тези остри върхове бяха: червеите в ЗЕМЯТА, аз съм ТУК, ти си ТАМ, трамваят върви НАДОЛУ по улицата. Бях заседнал сред тези неизброими и различни неща, в чиито среди се намираше Мистър Бог! Струваше ми се, че цялата вселена беше изпъстрена с всякакви ТУК и най-различни ТАМ. Вместо един цял-целеничък, голям Мистър Бог, седящ на небето сред п-брой измерения, аз бях изправен пред огромно количество малки Мистър Богчета, които населяваха средите на всичко! Може би всички тези среди съдържаха парченца от Мистър Бог, които трябваше да се съберат и подредят като някакъв гигантски пъзел.

След като всичко ми бе обяснено, първата ми мисъл бе за горкия стар Мохамед. Той е трябвало да отиде при планината, но не и Ана. Тя

нито отиваше при планината, нито викаше планината при себе си. Тя просто казваше „Изчезни!“, и планината изчезваше. И въпреки че по това време знаех, че планината не беше наистина там и можех да се движа свободно и без затруднение, имах моменти, когато чувствах, че преходът е доста остър, сякаш са ме треснали по главата. Усещането е, сякаш съм влязъл в планината, макар че не мога да я видя. Надявам се някой ден да мога да се разхождам свободно, без да се навеждам и да се пазя.

А що се отнася до въпросите ми за тук и там, обяснението беше следното:

— Къде си ти? — бе казала Ана.

Тук, разбира се — отговорих аз.

— Къде съм аз тогава?

— Там!

— Къде ме познаваш?

— Някъде вътре в мен.

— Тогава ти познаваш моята среда в своята среда.

— Да, предполагам, че е така.

— Тогава ти познаваш Мистър Бог в моята среда в своята среда и всичко, което знаеш, всеки, когото познаваш, го познаваш в своята среда. Всеки човек и всяко нещо, което знаеш, имат Мистър Бог в своята среда и затова ти имаш Мистър Бог в своята. Лесно е.

Когато мистър Уилям Окам казал: „Суета е да се прави нещо с повече, когато може да се направи с по-малко“, той изобретил бръснача, но този, който го наточи, беше Ана!

[1] Мили е една от проститутките, които живеят на тяхната улица. — Бел.пр. ↑

Едно от големите предимства да живееш в Ийст Енд, беше сексът. В онези дни той се пишеше с малко „с“, а не с голямо. Под предимство разбирам, че никой не прекарваше половината си живот в чудене дали се е родил в гнездо, или щъркел го е донесъл. Цялата тази щъркелова сага беше отдавна и окончателно приключила. Никой не се съмняваше в своя произход. Можеше да си заченат под някой храст, но роден там — никога. Това бе времето, когато сексът с малко „с“ беше толкова естествен на подходящото му място, както въздухът, който дишаме. Всичко беше свършено разбираемо. В края на краищата бебетата си бяха бебета, както и да ги наричате. Котенцата са бебета, агънцата са бебета, а какво ще кажете за малките зелчици бебета? Общото между тях бе, че са нови, съвсем нови — те бяха, както Ана казваше, родени или излезли навън. Ако това беше истина, а то очевидно е, тогава какво са идеите, звездите, планините и тем подобни? Не можете да оборите твърдението, че думите раждат нови идеи. Възможно ли беше думите да имат нещо общо със секса? Не знам колко време Ана беше „работила“ в главата си по въпроса. Може би месеци.

Трябва да е било около три сутринта, когато тя застана до леглото ми.

— Фин, буден ли си?

— Не.

— Добре, мислех, че спиш. Може ли да дойда?

— Ако искаш.

Тя се пхна в леглото.

— Фин, църквата секс ли е? — Сега вече бях буден, и то съвсем.

— Какво искаш да кажеш — църквата секс ли е?

— Тя посява семена в сърцето ти и кара нови неща да растат.

— О!

— Затова се казва Мистър Бог, а не Мисис Бог!

— О, така ли?

— Ами може би. Може би — тя продължи. — Аз мисля, че уроците са също секс.

— По-добре е да не го казваш на мис Хейнс.

— Защо? Уроците посяват семена в главата ти и после порастват нови неща.

— Това не е секс, а учене. Сексът е за правене на бебета.

— Но невинаги, нали?

— Как го установи?

— Ами ако е от едната страна, е мъж, ако е от другата страна, е жена.

— Едната страна на какво? — попитах.

— Не зная. Все още. — Тя замълча за момент. — Аз жена ли съм?

— Почти, мисля.

— Обаче не мога да имам бебета, нали?

— Е, още не.

— Но мога да имам нови идеи, нали?

— Това, разбира се, го можеш!

— И това е като да си имаш бебе. Почти, нали?

— Би могло.

Разговорът спря тук. Аз лежах буден около половин час и после трябва да съм заспал. Изведнъж се събудих от силно разтърсване, а Ана ме питаше:

— Спиш ли, Фин?

— Вече не.

— Ако излиза, е жена; ако влиза, е мъж.

— Така ли — кое?

— Всичко.

— О, това е хубаво.

— Да! Нали е вълнуващо?

— Направо ти спира дъхът.

— Значи може да си едновременно и мъж и жена.

Сега разбирах идеята, която искаше да изрази. Цялата вселена притежава качеството на секса. Тя е едновременно посяваща и раждаща. Семената на думите раждат идеи. Семената на идеите раждат — един бог знае какво. И всичко е едновременно мъжко и женско. Всъщност всичко си е чист секс. Ние сме взели един аспект от него и сме го нарекли „секс“ или сме го направили с твърде голямо самочувствие и сме го нарекли „Секс“. Но това си беше наша грешка, нали?

— Мис Хейнс.
— Какво ѝ е на мис Хейнс?
— Тра-ла-ла. Тя не е наред.
— Не може да бъде. Тя е учителка. Не може да си учител, ако си тра-ла-ла.
— Тя е.
— Защо мислиш така?
— Тя каза, че не мога да знам всичко.
— Мисля, че е права.
— Защо?
— Да допуснем, че кончето ти не е достатъчно голямо.
— Това е отвън.
— Прости ми, забравих.
— Аз мога да знам всичко отвътре.
— Аха!
— Колко неща има там?
— Скуилиони.
— Повече, отколкото числата?
— Не, числата са повече от нещата.
— Аз знам всички числа. Не имената — това е отвън. Само числата — това е отвътре.
— Да, сигурно е така.
— Колко вълнички има на този осцилоскоп?
— Скуилиони.
— Знаеш ли как да правиш скуилиони?
— Да.
— Това е отвътре.
— Предполагам.
— Виждал ли си ги всичките?
— Не.
— Не — това е отвън.

Благословено да е това дете! Не можех да ѝ обясня, че тя току-що бе формулирала въпроса, който ме бе тормозил толкова дълго: „Защо не мога да знам всичко?“. Защото е очевидно, че никой човек не може да знае всичко — тогава какъв е смисълът да се опитваш? И все пак...

— Колко неща не ми казваш? — попитах аз.
— Казвам ти всичко.

- Това истина ли е?
- Не — каза тя тихо и с известно колебание.
- И защо?
- Някои от нещата, за които мисля, са много... много...
- Странни?
- Аха. Нали не се сърдиш?
- Не, изобщо не се сърдя.
- Мислех, че може да се разсърдиш.
- Не. Колко странни са тези неща?
- Например че две плюс пет прави четири.

Светът се разпука по шевовите. Прав съм. ПРАВ СЪМ. Знаех абсолютно за какво говори тя. С цялото спокойствие и сдържаност, на които бях способен, аз издадох моята тайна.

- Или прави десет? — попитах.

За минута или две тя не помръдна. Най-после обърна глава към мен и много тихо каза:

- И ти ли?
- Да — отвърнах, — и аз. Ти как го откри?
- На канала. Номерата на лодките в канала. А ти как го откри?
- В огледалото.
- В огледало? — изненадата ѝ трая около секунда. — Също като водата, да.

Имах чувството, че чувам звъна на веригите, които се смъкват от мен.

- Казвал ли си на някого?
- Няколко пъти.
- И какво ти казаха?
- Да не бъда глупав. Да не си губя времето. А ти? Казвала ли си на някого?
- Веднъж. На мис Хейнс.
- А тя?
- Бях глупава и повече не ѝ го казах.

Ние се засмяхме заедно — и двамата свободни, без вериги. Споделяхме един и същи свят. Топлехме се на един и същи огън. И двамата бяхме на едно и също място, на един и същи път, вървахме в една и съща посока. Връзката ни сега ми се изясни. Ние бяхме търсачи, приятели, имахме нужда от една и съща храна.

И двамата бяхме учили, че пет означава пет и нищо повече, но цифрата пет, отразена от водата или в огледало, беше цифрата две. А този факт на отразяването би произвел някои доста курioзни случаи в аритметиката и точно това ни вълнуваше и интригуваше толкова много. Може би те не биха влезли в някаква конкретна употреба, но това бе без значение.

И двамата с Ана бяхме разбрали, че математиката бе нещо повече от решаването на задачи. Тя беше врата към вълшебни, тайнствени светове, светове, където трябва да се пристъпва с внимание, където ти измисляш законите си, където трябва да поемеш пълна отговорност за действията си.

Поклатих пръст към нея:

— Пет плюс две прави десет.

— Понякога прави две — отговори тя.

— Или може би седем.

Какво значение има? Съществуваха скуилиони други светове за изследване. И ние спряхме задъхани.

— Фъстъче — казах аз, — ставай. Имам да ти покажа нещо.

Грабнах двете огледала, съединени като книга, и се промъкнахме в кухнята. Запалих газта. Намерих голям лист картон и начертах дълга, дебела, черна линия. Закрепих двете огледала прави върху масата като отворена книга. Между тях поставих плътната черна линия. Надникнах вътре и нагласих ъгъла.

— Погледни — възкликнах и притаих дъх.

Тя погледна, но не каза нищо. Започнах леко да затварям ъгъла между огледалата и я чух да се задъхва от вълнение. Продължи да гледа, но след още малко не издържа и бомбата избухна. Добре си спомням чувството, когато и аз го видях за първи път.

Ана връхлетя върху мен като експресен влак. Ръцете ѝ около врата ми замалко не ме удушиха, а пръстите ѝ се забиваха в гърба ми. Тя се смееше и плачеше и ме ухапа. Бяхме на милиони години далеч от думите. Нямаше нито една подходяща за дадения момент. И двамата бяхме физически изтощени. Мисловно и духовно не бяхме на земята. И никога не се върнахме.

Огледалната ни книга стоеше разтворена върху картоната с нарисуваната плътна черна линия, като ъгълът се намираше максимално далече от нея. Надникнах вътре и нагласих огледалата. Нарисуваната линия и двете ѝ отражения образуваха равноностранен триъгълник. Ана също надникна. Леко свих ъгъла, линиите се наместиха и се появи квадрат. Ана се взираше внимателно.

— Още малко — изкомандва тя. Аз приготвих огледалата и тя преброи: — Едно, две, три, четири, пет. Има пет страни. Как се казва това?

— Петоъгълник — отговорих аз.

Книгата се затвори още малко, и аз обявих появата на шестоъгълник, седмоъгълник, осмоъгълник. След десет изчерпах имената, така че просто брояхме страните и ги наричахме „37-ъгълник“ или „42-ъгълник“. Ана смяташе, че това е много странна и чудесна книга. Колкото повече я затваряш, толкова по-сложни стават фигурите. Странна беше най-малкото, което можеше да се каже за нея. Още по-странно бе, че книгата се състоеше само от две огледала, но ако имаше отделна страница за всеки отделен „-ъгълник“, който може да се види, о, тогава щяха да са нужни милиони страници. Не,

скуилиони! Това наистина беше вълшебна книга. Кой беше чувал за книга със скуилиони картинки в нея и без нито една страница?

Колкото повече затваряхме книгата, толкова по-малка ставаше пролуката, през която можеше да се наблюдава. Когато стигнахме до „п-ъгълника“, вече не можехме да видим нищо. Какво да правим? Ана каза:

— Когато стигнем до скуилионоъгълник, това ще е кръг.

Но как да проникнем вътре? Тази малка гатанка беше решена след малко мислене и много неуспешни опити. Изстъргахме част от сребристото покритие на едно от огледалата и направихме дупчица, голяма колкото стотинка, през която можехме да надникнем. Шпионка! Сега вече можехме да го видим — наистина скуилионоъгълникът щеше да бъде кръг. Трудно бе да се каже дали това, което виждахме не беше кръг.

Тогава се появи друг проблем: затваряйки книгата, останахме без светлина и не можехме да виждаме нищо. Ана искаше да знае какво щяхме да видим, ако книгата беше платно затворена. Това не бе никак лесно. Как да вкараш светлина в плътно затворена книга?

— Не можем ли да сложим светлина вътре в книгата? — попита тя.

Отхвърлихме възможности като кибрит и свещ и най-накрая се спряхме на фенерчето. То бе разглобено много бързо и също толкова бързо сглобено по нов начин: крушката беше свързана чрез жички за батерията. Сложихме лампичката в книгата. Тя беше твърде голяма и не можехме да затворим книгата плътно. Решението на този проблем дойде почти веднага. Двете огледала, поставени успоредно на около сантиметър разстояние, ни даваха образ, много близък до затворена книга. Покрихме ги с кърпа, за да не влиза светлина около ръбовете. Ана погледна през шпионката и ахна.

— Има милиони светлинки — прошепна тя и с още по-голяма изненада каза: — Фин, това е права линия!

Аз се бях сблъскал със същата изненада преди десет години и този път бях готов за нея. Протегнах ръка и съвсем леко притиснах двете огледала от едната им страна — съвсем малко, няколко сантиметра. Тя рязко отскочи назад, погледна ме и каза:

— Какво направи?

Обясних ѝ как да събира ръбовете.

— Това прави най-големия кръг в света! — възкликна тя.

Докато Ана седеше и наблюдаваше съсредоточено най-големия кръг в света, аз притиснах другите два ръба. Най-големият кръг се изправи и после се огъна на другата страна.

Един ден се случи нещо ново. Ана написа големи главни букви на листове картон и ги постави на ъгъла на огледалото, а после влезе вътре.

— Това е смешно! — Главата ѝ се извъртя, така че да погледне първо в дясното огледало, а после се обърна към лявото. — Това е много смешно — говореше тя на себе си. — Следващото е наопаки, обаче другото е налице.

Някои от отразените букви изглеждаха написани отзад напред, а други се виждаха такива, каквито са. Тя отстрани тези, които бяха на обратно и остави само правилните, а те бяха: А, Н, I, М, О, Т, U, V, W, X, Y.

Промъкнах се по-близо до нея и небрежно разрових купчинката листове с правилни букви, докато намерих А. Поставих листа на масата и разполових ъгъла на А с едно огледало. Ана погледна, после взе огледалото от ръцете ми и опита сама. След това провери и другите букви. Това я погълна за около час и накрая заяви:

— Фин, ако половинката в огледалото е същата като половинката на масата, тогава буквата не се променя. „О“ е най-смешната, защото можеш да я обръщаш по много начини.

Ана беше започнала схватка с осите на симетрия. Това беше нова игра, имаше нови чудеса за гледане. Някои неща изглеждаха наопаки или поне от ляво на дясно, а някои — не.

Направихме си огледална книга джобен формат и я носехме навсякъде със себе си. Бръмбарчета и буболечки бяха нежно въвеждани в огледалната книга, както и листа, семенца, трамвайни билети. Ами че да, човек можеше да прекара целия си живот в правене на това. Ана се чудеше дали можем да видим предмета от всичките му страни, затова си направихме огледален куб. На едната му страна имаше шпионка, а нещата бяха спускани вътре вързани на конец. Трябваше и там да сложим светлина, защото бе тъмно, и тогава можехме да гледаме нещо от всичките му страни.

Открихме нови видове налудничава аритметика, която имаше смисъл, ако сте готови да живеете в тези налудничави светове. Трябва да си признаем, че от тази страна на огледалото нещата стават доста сложни и опасни, но докато поддържате мисълта, че всичко това е огледална работа, това е единственото, което има значение.

Една вечер стигнахме до извода, че огледалната книга бе нещо повече: тя бе книга на чудесата. Речникът на Уийкли казваше, че думата „огледало“ (mirror) произлиза от латинското „mirari“ — „чудя се“, а думата „чудо“ (miracle) идва от латинското „mirus“ — „чудесен“. Знаехме, че Мистър Бог беше създал човека по свой образ, така че би ли могло? Възможно ли беше?

— Той може би е направил голямо огледало, Фин!

— Защо ще го прави?

— Не знам, но може и да го е направил.

— Би могъл.

— Може би ние сме от другата страна.

— Как така от другата страна?

— Може би сме обърнати наопаки.

— Това е страхотно, Фъстъче.

— Ето затова възприемаме всичко на обратно.

— Да, наистина.

— Като числата.

— Като числата ли?

— Да, числата в огледалото.

— Как така?

— Числата в огледалото — те са „минус“ числа, а не „плюс“ числа.

— Не те разбирам, Фъстък. Какво искаш да кажеш?

Ана взе лист хартия и молив и написа: 0, 1, 2, 3, 4, 5.

— Това са плюс числата. Ако сложиш огледалото на мястото на 0, тогава числата излизат 5, 4, 3, 2, 1. Те са минус числата.

Дотук следвах обясненията. Отразените числа бяха минус числа. Тя продължи.

— Хората са минус хора.

— Чакай — вдигнах ръка аз. — Не го разбирам това с минусите.

Тя скочи от стола и след малко домъкна един куп книги. Седна отново и тупна с ръка по масата.

— Това е нула — информира ме тя относно масата. — Това е нула и това е огледалото.

— Добре, дотук разбрах. Това е огледалото — тупнах и аз по масата. — И после какво?

Тя постави една книга на масата.

— Това е плюс едно — обясни, като ме гледаше внимателно. Аз кимнах. Тя сложи втора книга отгоре. — Това е плюс две. — Аз кимнах отново. — Това е плюс три, плюс четири... — Купчината ставаше все по-висока. Когато се увери, че съм разбрал обясненията ?, с един замах бутна книгите и ги събори на пода. — Ето сега! — Очевидно бяхме стигнали до трудния момент.

— Къде има минус книга? — попита тя. Въпросът беше зададен с ръка на кръста и наклонена глава.

— Убий ме — казах, — не разбирам.

Тя отново удари по масата няколко пъти.

— Отдолу. Тя е там долу.

— О, да, разбира се. Там долу. — Нямах идея какво означаваше „ДОЛУ“ и ѝ го казах.

— Книга минус едно е дупка, голяма колкото една книга, а книга минус две е дупка, голяма колкото две книги. Не е трудно — каза тя.

Наистина не беше, особено когато хванеш нишката, така че аз опитах:

— Значи книга минус осем е голяма колкото осем книги.

Тя продължи с наставнически глас:

— Ако имаш дупка с размера на книга минус десет и ако имаш петнайсет плюс книги, колко книги общо имаш?

Започнах да пускам петнайсетте плюс книги надолу през дупката една по една и наблюдавах как изчезват. Загубих десет и ми останаха пет.

— Пет — обявих аз, — но какво общо има това с минус хората? — Смалих се с около метър под съчувствения ѝ поглед и едва успях да се задържа да не хлътна в дупката.

— Ако хората — натърти тя — са огледални хора, значи те са минус хора.

Това е очевидно, толкова очевидно, че трябва да си идиот да не го забележиш! Всички знаем, че Бог е създал човека по свой образ и подобие, а образите се намират в огледалото. Огледалото ви обръща отзад напред или от ляво на дясно. Образите са минус неща. Така че, ако сглобим всичко това, излиза, че Мистър Бог Е БИЛ и Е от едната страна на огледалото. Той е от страната плюс. Ние сме от другата страна, значи сме минус. Би трябвало да го знаем. Когато мама поставяше малко дете, учещо се да ходи, на земята и се отдръпваше

назад, тя го правеше, за да го окуражи да тръгне към нея. Така прави и Мистър Бог. Той ни поставя на минусовата страна на огледалото и ни моли да намерим пътя към положителната страна. Разбирате ли, той иска да сме като него.

— Минус хората живеят в дупки.

— Сигурно — допуснах аз. — Какви дупки?

— Различни.

— Да, сигурно са различни, но как?

— Някои са големи, някои — малки. Всички с различни имена.

Тя се разхождаше около дупките и четеше имената, които срещаше по пътя: „Лаком“, „Лош“, „Жесток“, „Лъжец“ и т.н. От нашата страна на огледалото всичко бе осеяно с дупки с различна дълбочина и хора, които живееха на дъното им. От страната на Мистър Бог се намираха съответните купчини от какво ли не, готови да запълнят дупките, стига да помолеха за това. Купчините също имаха имена, като „Благородство“, „Щедрост“, „Истина“. Колкото повече запълваш дупката си, толкова повече се приближаваш към страната на огледалото, където е Мистър Бог. Ако успееш да запълниш дупката си и ти остане съвсем малко, е тогава съвсем сигурно се намиращ на положителната страна.

Вие, разбира се, съзнавате, че Мистър Бог поглежда в огледалото и вижда всички ни, но ние не можем да го видим. Искам да кажа, че образът в огледалото не може да види това, което го гледа. Както казваше Ана, „Отражението на лицето ти не може да те види, нали?“. От време на време Мистър Бог намира за подходящо да направи нещо за нечия дупка, той... той просто я запълва. И това нещо ние наричаме чудо (miracle)!

Мистър Бог присъстваше на всеки разговор и той със сигурност ставаше все по-удивителен. Фактът, че чуваше и разбираше всички молитви на всички езици, бе нещо наистина поразяващо. Но дори това бледнееше пред чудесата, които Ана откриваше едно след друго с всеки изминат ден. Може би най-чудесното от всички чудеса бе това, че той ни бе дарил способността да откриваме и разбираме тези чудеса. Ана смяташе, че Мистър Бог пише историята на своето творение. Той бе измислил сюжета и знаеше съвсем точно как се развиват нещата. Наистина не можехме да му помогнем в тази част, но

поне можехме да му обръщаме страниците. И Ана обръщаше страница след страница.

Ана обичаше да рисува — признавам, не много красиво, но имаше сериозно затруднение. Когато рисуваше, си слагаше цветни очила и после се смееше на резултата.

— Фин, ще направиш ли червените ми очила сини? — И така рисуваше друга картина. Нито една не висеше на стената — те не бяха предназначени за това. Те по-скоро бяха изследване на виждането. Би било прибързано да се отрече възможността червената роза да може да вижда. Тя наистина би могла да вижда през червените си листенца или през зелените си листа, а ти трябва да откриеш как би могъл да изглежда светът, нали?

Като любител на смятането бях много заинтригуван от отношението на Ана към математиката. Това беше любов от пръв поглед. Числата бяха красиви; числата бяха смешни; те бяха несъмнено „божа работа“. И като такива трябваше да се отнасяш към тях с почитание. Наистина Божиите работи понякога бяха трудни за схващане. Изглежда, Мистър Бог беше казал на числата кои са и как трябва да се държат. Те знаеха точно къде и как се намират в схемата на всички неща. Понякога на Мистър Бог му се приискваше да крие числата си в аритметични задачи или в огледални книги, а както знаете, огледалните книги понякога стават дяволски сложни.

Любовта към числата обаче малко нагорчаваше и дълго време не можах да разбера защо. Чарлз беше този, който ме насочи по следата. Чарлз беше учител в училището на мис Хейнс, а мис Хейнс преподаваше аритметика. Посещенията на Ана в училище бяха неохотни и не особено чести, както установих по-късно. В един от часовете по аритметика мис Хейнс насочила вниманието си към Ана.

— Ако имаш дванайсет цветя в една бразда — каза мис Хейнс — и имаш дванайсет бразди, колко цветя общо ще имаш?

Горката мис Хейнс! Ако само беше попитала Ана колко прави дванайсет по дванайсет, щеше да получи отговор, но тя започнала да забърква цветя, бразди и тем подобни. Мис Хейнс получила отговор — не този, който очаквала, но все пак отговор.

— Ако отглеждахте цветя по този начин — отговорила Ана, — нямаше да ви порасне нито едно.

Мис Хейнс беше направена от жилав материал и този отговор не я трогнал въобще. Така че тя пак опитала.

— Имаш седем бонбона в едната ръка и девет в другата. Колко бонбона имаш общо?

— Николко — каза Ана. — Нямам нито един в тази ръка и нито един в тази, значи нямам николко и е грешно да се казва, че имам, когато нямам.

Смелата, смела мис Хейнс опитала отново:

— Искам да кажа, престори се, миличка, престори се, че имаш.

След тази инструкция Ана се престорила и отговорът ѝ бил триумфиращ:

— Четиринайсет!

— О, не, скъпа — каза смелата мис Хейнс, — имаш шестнайсет. Нали разбираш, седем и девет прави шестнайсет.

— Знам това — отговорила Ана, — но вие казахте да се престоря и аз се престорих, че съм изяла един и още един съм дала на някого, значи имам четиринайсет.

Винаги съм мислил, че пояснението, последвало от страна на Ана, е било да облекчи болезненото изражение върху лицето на мис Хейнс:

— Бонбонът не ми хареса, не беше хубав — каза тя като самонаказание.

Числата на Мистър Бог, истинските Божии работи, бяха, както можеше да се очаква, едно безкрайно чудо. А другите работи, като пълненето на басейн за определено време или разните сметки, за които Старият Ник използваше числата, е това вече...

Отказът на Ана да бъде въвличана в „дяволските работи“ в учебника по аритметика беше категоричен. Нямаше сила в света, нито дори в ада, която да я накара да го направи. Опитах се да ѝ обясня, че цялата дяволска работа имаше за цел да покаже законите за това, което може или не може да се прави с числата. Нямаше смисъл да спорим. Както и да е, Мистър Бог също ти казваше какво можеш да правиш и какво не. Да не искаш да кажеш, че ще си правиш труда да караш двама души да копаят дупка в продължение на два часа и после — какво правиш после? Не задаваш правилния въпрос „Защо копаете тази дупка?“. Не, докарваш още пет мъже да изкопаят същата по големина дупка само за да разбереш колко време ще им отнеме. Ами онова с басейните? Не ми казвай, че познаваш някой, който ще пусне и двата крана и ще остави басейна с отворен канал. А за цветята да не говорим!

Ана никога не бе имала трудност да отдели идеята за „шест“ в „шест ябълки“ и да я приложи към „шест автобуса“. Шест беше просто „това количество от онова нещо“, но дори това не изчерпваше съдържанието на шест.

Нещата започнаха да се избистрят едва когато Ана се сблъска със сенките. Странно, нали? Като си помислиш само, че сянката е малко или повече отсъствие на нещо. Както и да е, сенките бяха началото на верижна реакция и тя започна във всички възможни посоки едновременно.

За дългите зимни вечери имахме един магически фенер. Молбата на Ана „Моля те, включи фенера“ винаги ме караше да питам: „Какво искаш да видиш?“. Колкото и да е невероятно, отговорът ѝ беше: „Нищо, просто искам да свети“. Бях доста загрижен, защото тя просто стоеше, взряна в правоъгълника от светлина върху белия чаршаф, който използвахме за екран. Дълго време седеше и гледаше втренчено, без да помръдне. Аз се разкъсвах между желанието да прекъсна този хипнотичен транс и любопитството да изчакам, за да видя какво ще излезе.

Това продължи около седмица. След тази агония за мен тя проговори.

— Фин, подръж кибритената кутийка в светлината.

Аз пристъпих напред с кибрита в ръка и го поставих в светлинния поток. Екранът се изпълни с черните сенки на ръка и кибрит. След дълго и внимателно проучване, тя възкликна:

— А сега книга.

Извадих една книга и я задържах в светлината. И отново този поглед с притаен дъх. Около дузина различни предмети бяха поставени в светлината, преди да ме помоли да изгася фенера.

Целият този епизод се повтаряше по шест-седем пъти в продължение на няколко дни. Може би на шестия ден тя поиска да забода лист хартия върху екрана. Предметът на деня беше кана и Ана ми обясни, че иска да очертая сянката на каната върху листа.

— Сега я изрежи — изкомандва тя.

Ана изглеждаше доволна, кимна и постави изрезката между страниците на речника. На следващата вечер направихме още три изрезки, а аз все още бях в неведение. Тогава още не знаех, но Ана бе решила проблема си. Никакъв знак обаче не подсказваше този факт. Три дена изминаха, преди отново да ме помоли да запали фенера. Най-после завесата бе дръпната и сцената — пред нас!

— Сега! — възкликна Ана със съвършена увереност. — Сега!

Четири изрязани фигури бяха извадени от речника и поставени на масата.

— Фин, моля те, подръж това.

Аз задържах изрезката в потока от светлина. За какво ѝ е сянката на сянка, чудех се аз.

— Не така, сложи я перпендикулярно на екрана.

— Така ли? — казах аз, като държах фигурата перпендикулярно.

— Какво виждаш, Фин?

Обърнах се към нея. Очите ѝ бяха плътно затворени и свити, тя не гледаше.

— Права линия — отговорих.

— А сега другата.

Сложих следващата изрезка перпендикулярно на екрана.

— Сега какво виждаш?

— Права линия.

Третата и четвъртата също даваха права линия. Ядец! Ана бе установила, че всеки предмет, независимо дали е планина или мишка,

петуния или самият крал Джордж, хвърля сянка. Ако сложехте тази сянка перпендикулярно на екрана, тогава всички сенки на всички предмети даваха права линия. Но това не беше всичко.

Ана отвори очи и се втренчи в мен.

— Фин, можеш ли да сложиш сега линията перпендикулярно на екрана? Искам да кажа, в главата си. Какво ще видиш, Фин? Какво, а?

— Точка — отговорих аз.

— Да! — Усмивката ѝ беше по-светла от светлината на фенера.

— Все още не разбирам накъде биеш.

— Това е числото.

Предполагам, че най-големият комплимент, който ми е правен някога, беше последвалото мълчание. Това мълчание за мен означаваше: „Достатъчно си интелигентен, за да го довършиш сам. Хайде!“. Но имайте предвид, че мисловните ми гимнастики винаги завършваха с „Искаш да кажеш, че...“ Този път не беше по-различно. Започнах с:

— Искаш да кажеш, че...

Това, което искаше да каже, беше следното: ако едно число, да речем седем, можеше да бъде използвано, за да се преброят седем различни неща, като банкноти, бебета, книги и прилепи, тогава всички тези различни неща имаха нещо общо помежду си. Това бе някакъв общ фактор, незабелязан, останал без внимание. Какво ли можеше да е това?

Нещата имаха сенки, а присъствието на сянка показваше, че нещо съществува. При сянката се губеха много от нещата, които не можеха да бъдат преброени, например червенината, сладостта или че нещо беше добро, но все пак оставаха формите. Една сянка все още носеше много информация. Тъй като сенките бяха различни, очевидно се губеше още информация. Щом при сянката се губеше много безполезна информация, бе логично да се предположи, че при сянката на сянката ще се загуби още. И така си беше — но само ако държахте сянката перпендикулярно на екрана. Тогава всички сенки стават прави линии. Фактът, че всички тези линии бяха с различна дължина, бе още едно ненужно нещо, но решението беше лесно. Просто накарайте всички тези линии да хвърлят сянка, и ето на! Това, което беше общо за всички различни неща, това, което брояхме — числото, беше сянката на сянката на сянка, която бе точка. Всяка частица ненужна

информация просто изчезваше при този метод. Ето това беше. Това брояхме ние.

Редуцирала множеството неща до общата им същност, точката, това, което в действителност брояхме, Ана продължи да развива нещата. С молив в ръка тя нарисова точка върху лист хартия.

— Не е ли чудно, Фин? — каза тя, сочейки точката. — Това би могло да бъде сянката на сянката на сянката на мен или на автобус, или на каквото и да е. Или това би могъл да си ти.

Тя разви точката в права линия, от права линия в плоска форма, от форма в предмет, от предмет в... Преди да разбере къде се намира, тя вече се катереше по дървото на висшите измерения като маймунка. Предметът би могъл да бъде в крайна сметка сянката на нещо по-сложно, а това нещо би могло да бъде сянката на друго, още по-сложно, и т.н. Мозъкът ти да се пръсне! Но в това нямаше нищо особено, така ми каза Ана. Веднъж щом си успял да редуцираш всичко до точка, не можеш да отидеш по-нататък. Това бе краят. Но ако започнеш да развиваш нещата в обратна посока, къде ще спреш? Нямаше причина да не продължаваш безкрайно. Освен причината, разбира се, че в тази вселена съществуваше нещо толкова сложно, че по-сложно не можеше да стане. Дори аз успях да го отгатна. Не друго, а самият Мистър Бог. Ана бе открила двата края на една безкрайна серия от измерения. В единия край беше точката, а в другия — Мистър Бог.

Докато хранехме патиците в парка на следващия ден, аз я попитах как бе стигнала до идеята за сенките.

— В Библията — отговори тя.

— Къде в Библията?

— Мистър Бог казал, че ще запази евреите невредими под сянката си.

— О!

— А също и св. Петър.

— Какво за св. Петър? Какво е направил?

— Направил хората по-добри.

— И как го е направил?

— Полагал сянката си върху болните хора.

— О, да. Трябваше да се сетя.

— И Старият Ник също.

— Той какво общо има?

— Как му е името?

— Сатана.

— Не, друго.

— Дяволът?

— Не, друго.

Най-после улучих:

— Луцифер.

— Да. Какво значи това?

— Светлина, мисля.

— А какво ще кажеш за Христос?

— Да, ами Христос?

— Какво е казал Той?

— Ами... много неща.

— Как се е наричал?

— Добрият пастир?

— Нещо друго?

— Тъ... Пътят?

— Нещо друго.

— О, искаш да кажеш Светлината?

— Да. Старият Ник и Христос — и двамата са Светлината. Нали знаеш какво е казал Христос? „АЗ съм Светлината.“ Наблегнал е на думата „АЗ“.

— Защо го е казал по този начин?

— За да не се объркаш.

— Как да се объркаш?

— От двата вида светлина: лъжлива и истинска. Луцифер и Мистър Бог.

Втората идея на Ана произтичаше естествено и лесно от първата. Сенките се смятаха за наистина много важни за разбирането на Мистър Бог, а следователно и за разбирането на неговото творение.

Първо, имаме Мистър Бог и знаем, че той е светлина. После, имаме обект и знаем, че той е творение на Мистър Бог. И най-накрая, имаме екрана, върху който се образуват всички сенки. Екранът е този предмет, който отстранява всяка ненужна информация и ни помага да се занимаваме с неща като аритметика, геометрия и други такива.

Но нали не смятате, че Мистър Бог би пропилял цялата тази Божя работа за една проста аритметика или геометрия? О, не. Първо можете да поставите екрана под ъгъл към светлинния поток или пък бихте могли да движите светлинния източник в различни посоки. Сенките се изкривяват, но все още можете да мислите логично, все още можете да решавате задачи. Разбира се, бихте могли да изкривите екрана по много интересни начини и все още ще можете да говорите за сенките по логичен начин. Също така можете да сложите светлинния източник в някакъв предмет и тогава да хвърлите сянка върху екрана — и това е наистина много интересно. Ако направите сянката на сянка върху екрана и после го изкривите, тогава разстояние от един сантиметър може да изчезне в нищото или да се разтегне до не знам къде. Започнете ли веднъж да изкривявате екрана, не се знае какви задачи ще можете да решавате. Ето на това Ана му казваше истинска Божя работа. Но нито един от тези трикове не става със сянката на сянката на сянка. Това е една толкова малка точица, че не може никак да бъде изкривена, независимо какво ѝ правите.

Последното откровение за сенките Ана ми разкри една дъждовна и ветровита зимна вечер — вечер, която не съм успял съвсем да осъзная вече трийсет години.

Седях удобно и на топло край огнището и четях. Ана си играеше с молива и хартията, когато всичко започна.

— Какво четеш, Фин?

— Всичко за времето, пространството и такива работи. Няма да ти е интересно.

— Какво пише там?

— Много неща за времето, пространството и... — точно тогава сбърках, — ... и светлината.

— О! — Тя спря да пише. — Какво се казва за светлината?

Започна да ме сърби под яката. В края на краищата светлината и сенките бяха нейна специалност.

— Ами един човек на име Айнщайн открил, че нищо не се движи по-бързо от светлината.

— О! — каза Ана и продължи да пише. Изведнъж се обърна през рамо и рече: — Не е вярно!

— Значи не е вярно, така ли? Защо не ме спря? — Шегата не се получи.

— Защото не знаех какво четеш — отговори тя.

— Добре тогава, кажи ми кое е по-бързо от светлината?

— Сенките.

— Не може да бъде — противопоставих се аз, — защото и светлината, и сянката стигат по едно и също време.

— Защо?

— Защото светлината прави сянката — започвах полека да се обърквам. — Сянка има там, където няма светлина. Не може сянката да стигне преди светлината.

Тя смели това за около пет минути. Аз се бях върнал към книгата си.

— Сенките се движат по-бързо. Мога да ти го покажа.

— Това наистина трябва да се види. Започвай.

Тя скочи от стола и си облече палтото и дъждобрана, вземайки и големия прожектор със себе си.

— Накъде сме тръгнали?

— Към гробището.

— Вали като из ведро и е мъртвешки тъмно.

Тя махна с фенера към мен.

— Не мога да ти покажа сянката, ако е светло, нали?

Навън беше тъмно като в рог и дъждът не пестеше водата си.

— Защо отиваме към гробището?

— Заради дългата стена.

Пътят, който минаваше покрай стената, не бе добре осветен и никой не го използваше — поне така се надявах. Когато стигнахме средата на стената, Ана спря.

— Сега какво? — попитах аз.

— Ти застани тук — и аз бях поставен наред пътя, на около три метра от стената. — Аз отивам нагоре и ще те осветя. Ти гледай сянката си.

След това обяснение тя се отдалечи в тъмнината. Изведнъж светлината на фенерчето блесна, опипвайки тъмнината, докато ме намери.

— Готов ли си? — дойде вик от нощта.

— Да — извиках в отговор.

— Виждаш ли сянката си?

— Не.

— Ще дойда по-близо. Кажеш кога.

Фенерчето се приближи, като ме постави в средата на лъча.

— Готово — извиках аз, когато забелязах бледата си сянка надолу към далечната страна на стената.

— Сега следи сянката си.

Тя вървеше по пътечка, успоредна на стената, на около половин метър от мен. Взирах се в сянката си. Тя летеше към мен, и то със сигурност по-бързо от Ана. Намали, когато минаваше покрай мен, и отново се ускори, продължавайки към другия край на стената. Ана вървеше заднишком, като все още държеше светлината върху мен. Внезапно тя отново застана до мен.

— Видя ли я? — попита.

— Да, видях я.

— Върви бързо, нали?

— Наистина е бърза. Как го откри?

— Колите. Фаровете на колите.

Съгласих се, че сянката ми се движеше по-бързо, отколкото тя вървеше, но не по-бързо от скоростта на светлината, и й го казах. Не получих отговор. При светлината на фенерчето можех да видя, че тя бе на километри далеч от мен. Външният експеримент беше приключил и Ана бе заета с извършването на вътрешен.

Хванах я за ръката с думите:

— Хайде, Фъстъче, да отидем за чаша чай и нещо за хапване.

Почти привършвах баничката си, когато вътрешният експеримент на Ана стигна своя край.

— Слънцето — каза тя — е като фаровете на колите. — След още няколко минути мислене, с насочена вилица към мен, добави: — Ти си като земята. Стената е... на скуилиони мили далеч, но тя е само измислена стена. — Ана бе втренчила поглед в мен. — Слънцето прави сянка на земята върху стената — измислената стена.

— Ами — отвърнах със съмнение — не съм много сигурен в това.

— Възможно е — усмихна се тя. — В главата ти е възможно. Ако Земята обикаля около Слънцето, а сянката се движи по стената, която е...

— ... на скуилиони мили далеч — завърших вместо нея.

— Колко бързо — каза усмихнато, — колко бързо се движи сянката по стената? — Тя заби вилницата в пая пред себе си и го завъртя над главата си като земята около слънцето. Главата ѝ бе килната настрани и широко усмихната ме предизвикваше да ѝ отговоря.

Но аз нямаше да го направя. Нямаше да кажа скуилиони мили в секунда, поне докато не помислех малко повече. Знаех, че съм прав, че нищо не може да се движи по-бързо от светлината. Бях сигурен, че мистър Айнщайн не би пропуснал такова нещо.

Сега, като гледам назад през годините, знам точно къде бърках. Искам да кажа, че не бяха сметките, а образованието на Ана. Разбирате ли, аз не учех Ана на ПРАВИЛНИЯ НАЧИН да се правят нещата. Разбира се, показвах ѝ много начини — смешни, бързи, трудни — всякакви начини, но не и Правилния начин. На първо място, самият аз не бях сигурен какво означава Правилният начин, затова Ана естествено трябваше да открие свои начини. Ето това ми създаваше най-много затруднения.

Що се отнася до езика, Ана бе убедена, че той може най-общо да се раздели на две части: една част въпроси и една част отговори. От двете части, тази с въпросите беше най-важната. Частта с отговорите носеше известно удовлетворение, но не бе дори наполовина толкова важна, колкото въпросите. Въпросите бяха като вътрешно гъделичкане, подтик да се върви напред. Въпросите, истинските въпроси, имаха нещо в себе си — рисковано бе да си играеш с тях, но бяха вълнуващи. Никога не беше съвсем сигурно къде ще се приземиш.

Ето това създаваше проблеми в места като училището и църквата. Те, изглежда, бяха по-заинтересувани от отговорите, отколкото от въпросите. Проблемите, които църквата и училището създаваха, бяха огромни заради отговорите, които ни даваха. Разбира се, можеш да си направиш въпрос според получения отговор, но бедата беше, че толкова често този въпрос нямаше къде да се приземи — просто продължаваш да падаш и падаш до безкрай.

Това, което отличава истинските въпроси, бе, че те се приземяват някъде. Както казваше Ана, можеш да зададеш въпроса: „Обичаш ли да кливкаш?“. Той определено прилича на въпрос, звучи като въпрос, но „не се приземява никъде“. Ако предположите, че действително се приземява някъде, ами че можете да продължите да задавате въпроси за това цял живот и в края на краищата пак да не стигнете никъде.

Ана бе сигурна в съществуването на рая, сигурна, че ангелите и херувимите и всички такива същества са истински, и малко или много знаеше как изглеждат или поне как не изглеждат. Първо на първо те не бяха като онези рисунки на ангелчета с приятни пухкави крилца. Крилцата не я притесняваха ни най-малко. Фактът, че те приличаха на хора, бе онова, което притесняваше Ана. Самата възможност, че един ангел би могъл, да не говорим за това, че би искал да надува тропет, я изпълваше с най-дълбоко озадачение.

Идеята, че в деня на възкресението Ана би имала същия брой крака, че все още би имала очи и уши, че би била скроена по настоящия модел, за нея бе твърде чудовищна за размишление.

Защо възрастните настояваха да говорят за това къде се намира раят? Целият въпрос за това къде е раят — тук или там, това бе безсмислено, пълни глупости! И защо, о защо, ангелите и херувимите и тези като тях, и господи, дори самият Мистър Бог, се представяха като човешки същества? О не, въпросът за това къде се намира раят, бе един от онези не-въпроси, които няма къде да се приземят, и следователно изобщо не бе подходящ да се задава като такъв.

Така както Ана виждаше нещата, въпросът за рая не касаше това КЪДЕ е той, а се отнасяше до усъвършенстването на сетивата. Беше трудно да се обясни или опише с думите в езика идеята за рая, но пък езикът зависи от сетивата и следователно схващането на идеята за рая също зависи от сетивата. Тези картини, тези статуи, тези разкази за ангели просто излагаха крещящия факт, че създателите на тези чудовищни творби нямаха и понятие какво се опитваха да правят. Те просто показваха съвсем ясно, че ангелите и подобните им са жени и мъже с крила на гърба си. Те самите носеха товара на сетивата, както ние, хората, и следователно не бяха подходящи същества за рая.

Не, каквото и да бе описанието на рая, а това нямаше никакво значение, то не описваше мястото, а обитателите. Всяко място, където сетивата са съвършени, би могло да бъде рай. Сетивата на Мистър Бог бяха съвършени. В това има логика — да може да ни вижда от такива невъзможно огромни разстояния, да ни чува, да знае какво мислим — това бяха присъщи качества на Мистър Бог. Същото се отнасяше и за ангелите; но да ги представят в картини, скулптури и приказки с обикновени очи, обикновени уши и обикновени тела — това бе най-голямата детинщина. Ако домакините на рая трябваше да бъдат

изрисувани, това трябваше да се направи така, че да бъде изобразено съвършенството на сетивата им, и тъй като езикът е зависим от сетивата, да се покаже и съвършенството на езика им.

Странното настояване на учителката от неделното училище мис Хейнс и на Преподобния Касъл да се използват думи като „да видиш“ и „да познаеш“ по толкова тромав начин, бе болезнен въпрос за Ана. Една неделна сутрин Преподобният Касъл говореше за това „как да ВИДИШ Мистър Бог“, „да се срещнеш с него ЛИЦЕ В ЛИЦЕ“. Той нямаше и представа, че е на ръба на катастрофа. Ана сграбчи силно ръката ми, разклати поривисто глава и се обърна с лице към мен. Всичките й усилия бяха насочени към потушаването на вътрешните й огньове, които биха погълнали Преподобния Касъл, ако само ги бе оставила на свобода.

Ако трябва да говорим за огньове, Старият Ник не можеше да се съревновава с Ана. Тя можеше да накара огньовете в ада да изглеждат като мъждеещи въглени.

С шепнещ глас, който се разнесе из църквата, Ана ми каза:

— Какво, по дяволите, ще прави той, ако Мистър Бог няма лице? Какво ще прави, ако Мистър Бог няма очи? Тогава какво, Фин, а?

Преподобният Касъл се поколеба за миг, но после продължи още по-настойчиво, като повлече със себе си главите и очите на цялото паство. Ана изговори само с устни, без глас, думите:

— Тогава какво?

— Не знам — отговорих шепнешком.

Тя ме дръпна за ръката и ми даде сигнал да се приближа. Устните й се залепиха за ухото ми.

— Мистър Бог няма лице — изсъска тя.

Обърнах се към нея и повдигнах вежди, които задаваха въпроса „Как така?“.

Тя отново се допря до ухото ми и каза:

— Защото той няма нужда да се обръща, за да види всички. Затова — после отново се облегна на пейката, като кимаше с глава на своята увереност, и скръсти ръце, с което даде знак, че слага точка по въпроса.

На път за вкъщи я попитах какво бе искала да каже с думите „няма нужда да се обръща“.

— Ами аз си имам „предница“, имам си и „задница“, затова трябва да се обръщам, ако искам да видя какво има зад мен. А Мистър Бог не трябва.

— А какво прави той тогава?

— Мистър Бог има само предница, той няма задница.

— О — кимнах аз, — разбирам. — Идеята, че Мистър Бог няма задница, ми се стори удивително смешна и с всички сили се опитах да потисна смеха си. Не успях и след малко избухнах.

Ана бе леко озадачена от моя изблик.

— За какво се смееш?

— Просто на идеята, че Мистър Бог няма задница.

Очите ѝ се присвиха за миг и след това тя просия в усмивка, която запали пламъчетата на очите ѝ и тя грейна като бенгалски огън.

— Той си няма и онова, нали? — Смехът ѝ се разнесе по улицата, като по пътя си издигаше малки барикади. Всички твърде очевидни и самодоволни християни се спънаха в смеха и се намръщиха.

— Мистър Бог си няма дупе — си пееше Ана по мелодията на един християнски химн.

Намръщените лица се превърнаха в скандализирани ужасени погледи. „Отвратително!“ — каза Неделният Костюм. „Малка дивачка!“ изскърцаха Неделните Обувки. „Оръдие на Сатаната!“ — изтрака Джобният Часовник, поклащащ се тържествено, но Ана продължаваше, смеейки се заедно с Мистър Бог.

Това не беше шега, тя не беше непослушно или глупаво дете. Това бе просто изригване на духа ѝ. С тези думи тя се хвърли към Мистър Бог и той я улови. Ана знаеше, че в това няма никакъв риск. Наистина нямаше друг начин, трябваше просто да го направиш. Това бе нейният начин да бъде спасена.

И с мен си играеше така. Заставаше на известно разстояние, затичваше се и се хвърляше в прегръдките ми. Тичането към мен беше нарочно и активно, миг след като я уловях, тя оставаше напълно пасивна и неподвижна. Не правеше никакво усилие да ми помогне, за да я хвана. Никакво усилие да се почувства сигурна. За нея сигурността означаваше да не прави никое от тези неща. Да си в сигурност означаваше да се довериш на другия.

Лесно беше да се почувстваш в сигурност. Просто приемаш, че Мистър Бог е като някой супермен, който не се е бръснал близо

половин година, че ангелите приличат на мъже и жени с криле на гърба си, че херувимчетата приличат на тлъсти бебета с крилца, които не биха удържали и врабче, камо ли десеткилограмово пухкаво бебе.

Всяка минута на деня Ана изживяваше в пълнота. Тя бе приела напълно живота си и приемайки живота, беше приела и смъртта. Смъртта бе доста честа тема на разговорите с Ана — никога болезнена или тревожна, просто едно нещо, което все някога ще се случи. И беше по-добре да разбереш какво представлява, преди да се е случило, отколкото да чакаш момента на смъртта и да изпаднеш в паника.

За Ана смъртта бе врата към възможностите. Мама бе тази, която успя да осигури на Ана решението на проблема, свързан със смъртта. Също като Ана мама имаше прекрасната дарба да задава въпроси, които се приземяваха някъде.

Един ден следобед тя ни запитва:

— Кой е бил най-големият творчески акт на Бога?

Макар че не бях на ти с Битието от Библията, отговорих:

— Създаването на човека.

Според мама грешах, така че направих още един опит. Пак грешка. Минах през шестте дни на сътворението и не получих нищо, освен празни погледи, значещи не. Нищо повече не можех да измисля. Едва когато изчерпах идеите си, успях да забележа обмена, който ставаше между мама и Ана. Толкова често бях виждал тази усмивка на лицето на мама. Приличаше на коледно дърво — светваше цялата в отблясъци и нямаше как да гледаш настрани, тя по свой начин събираше всичко около себе си. Ана я наблюдаваше съсредоточено, с глава, подпряна на дланите си. Обидното разстояние от около метър, което ги разделяше, бе започнало да се поддава. Ана го рушеше със синия си поглед, а мама го стопяваше с усмивката си. Ана бавно постави ръцете си на масата и се изправи. Мостът беше хвърлен. Усмивката трябваше да изчака изумлението, което последва и оформи изражението върху лицето на Ана. Тя зяпна:

— Седмият ден... Разбира се, че е бил... седмият ден.

Гледах ту едната, ту другата и леко се изкашлях, за да привлека вниманието им.

— Не схващам — казах аз. — Бог направил всичките си чудеса за шест дни и после се затворил да си почине. Какво толкова има в това?

Ана слезе от стола и седна в скута ми. Това вече ми бе познато. Това бе нейният подход към невиждащото и незнаещо дете, което бях аз.

— Защо Мистър Бог си е починал на седмия ден? — започна тя.

— Предполагам, че е бил капнал след шест дни работа — отвърнах.

— Но не си е починал, защото е бил уморен.

— О, така ли? Аз се уморявам само като си помисля за толкова работа.

— Разбира се, че не. Той не е бил уморен.

— Не?

— Не, той е направил почивката.

— О, значи така.

— Да, това е най-голямото чудо. Почивката. Как мислиш, че е било преди Мистър Бог да започне първия ден?

— Убийствено голяма каша, предполагам.

— Да, и не можеш да си почиваш, докато всичко е толкова объркано, нали?

— Сигурно не. И тогава какво?

— Ами когато започнал да създава нещата, всичко започнало да става малко по-необъркано.

— В това има смисъл — кимнах аз.

— Когато свършил със създаването на всички неща, Мистър Бог вече бил оправил цялата бъркотия. И тогава вече можел да си почине. Ето затова почивката е най-най-голямото от всички чудеса. Не разбираш ли?

Представено по този начин, разбихах и това ми харесваше. В него имаше смисъл. Понякога обаче се улавях, че ритам срещу това да бъда последен в класа и това чувство често ме караше да блокирам — винаги, когато имах шанс да го сторя.

— Знам какво е направил с цялата тая бъркотия — възкликнах доволен аз.

— Какво? — попита Ана.

— Натъпкал я е в мозъчните кутии на хората — мислех, че това ще бъде бомба, но тя не гръмна. Вместо това две глави кимнаха в знак на съгласие и удоволствие, че бях схванал толкова бързо. Вирнах нос и приех одобрението им така, сякаш напълно го заслужавам. Оставаше ми един проблем. Как да задам въпроса „Защо го е направил?“, така че да не застана пак на последното място.

— Странна работа е тази бъркотия — започнах аз.

— Не е — отговори Ана. — Трябва да имаш бъркотия в главата си, преди да разбереш какво е почивката.

— О, да, да. Сигурно това е причината.

— Да си умрял е почивка — продължи тя. — Когато си умрял, можеш да погледнеш назад, да оправиш всичко, преди да продължиш отново.

Смъртта не бе нещо, за което трябваше да се вдига толкова шум. Умирането можеше и да бъде някакъв проблем, но не и ако си живял истински. Умирането изискваше известна подготовка, а единствената подготовка за смъртта е истинският живот. Като подготовката, която баба Хардинг бе направила в своя живот.

Бяхме седели с Ана и държали ръката на баба Хардинг, когато тя умря. Тя бе щастлива да умре не защото бе имала тежък живот, а защото бе била щастлива да живее. Тя се радваше, че скоро ще има почивка не защото беше изтощена от работа, а защото искаше да сложи ред, да подреди деветдесет и три години красив живот, искаше да го преживее целия отново.

— Това е, като да се обърнеш отвътре навън, милинките ми — беше казала тя.

Баба Хардинг умря усмихната по средата на описанието на Етинг Форест, което ѝ четях, една ранна лятна утрин. Умря щастлива, защото беше живяла щастливо. Това бе вторият път, когато баба Хардинг отиде на църква.

Една нощ се събудих от вик на отчаяние, който идваше иззад завесата. Отидох при Ана и я прегърнах. Първата ми мисъл бе, че сънува кошмар. Люлеех я нежно в прегръдката си и правех онзи вид звуци, които означават „Всичко е наред“. Бях я прегърнал здраво, за да я утеша, но тя се изскубна от ръцете ми и се изправи на леглото. Бях малко уплашен и не знаех какво да правя при този обрат на събитията. Запалих газовата лампа. Нещо лошо ставаше вътре в мен.

Ана стоеше на леглото с широко разтворени очи и див поглед, сълзите се стичаха по бузите ѝ, а двете ѝ ръце бяха притиснали устата, сякаш за да заглушат някакъв вик. Стори ми се, че всички познати предмети в стаята изчезнаха в безкрайността и светът се разпадна в безформие.

Опитах се да кажа нещо, но нищо не излизаше от устата ми. Това бе един от онези безумни моменти: умът ми препускаше в кръг, но тялото ми бе напълно изключено. Опитах се да направя нещо, но бях като вкаменен. Това, което ме плашеше истински, бе, че Ана не ме виждаше. Аз не присъствах за нея; не можех да ѝ помогна. Разплаках се, не знам дали плачех за нея или за себе си. Каквато и да бе причината, отчаянието ме обзе. Внезапно от моята изпълнена със сълзи бездна, чух гласа на Ана.

— Моля те, моля те, Мистър Бог, научи ме да задавам истински въпроси. О, моля те, Мистър Бог, помогни ми да задавам истински въпроси.

В един миг, който ми се стори вечност, видях Ана като пламък и изтръпнах при осъзнаването на уникалността да бъда себе си. Никога няма да разбера как успях да издържа този миг, защото силата ми тогава не бе достатъчна за такова преживяване. По някакъв странен и мистериозен начин за пръв път аз „виждах“.

Изневиделица почувствах ръка върху лицето си, мека и нежна. Ръка, която избърсваше сълзите ми, и един глас, който казваше:

— Фин, Фин.

Стаята започна отново да се сглобява и всички неща отново се появиха.

— За какво плачеше, Фин? — попита Ана.

Не знам защо, може би от чист страх, но започнах да псувам, студено и без да си подбирам думите. Всяко мускулче на тялото ми ме

болеше и трепереше. Устните на Ана бяха върху моите, а ръката ѝ — около врата ми.

— Не псувай, Фин, всичко е наред, всичко е наред.

Опитвах се да проумея този ужасен и красив миг, опитвах се да се върна обратно към нормалността и това бе като слизване по безкрайна стълба. Ана отново ми говореше.

— Радвам се, че се върна, Фин — прошепна тя. — Обичам те, Фин.

Исках да кажа „и аз“, но нищо не се получи. По някакъв странен начин бях изправен пред два пътя едновременно. Исках да се върна сред предметите, които познавах толкова добре, и в същото време исках отново да преживея този миг. От мъглата на объркването си почувствах, че ме водят към леглото ми, напълно изтощен. Легнах, като се опитвах да намеря смисъла на всичко това, да открия някаква начална точка, от която можех да започна да задавам въпроси. Но, изглежда, светът не искаше да се подреди в никакъв разумен порядък. Една чаша чай, поставена в ръката ми, обаче го накара да се върти отново по нормалния начин.

— Изпий го, Фин, изпий го целия.

Ана седеше на леглото, облечена в синия ми пуловер върху пижамата си. Тя бе направила чая, горещ и сладък, по една чаша и за двамата. Чух драскането на кибритена клечка и кашлянето на Ана, докато ми запалваше цигара, която напъха между устните ми. Аз се надигнах на лакът.

— Какво се случи, Фин?

— Един бог знае — казах аз. — Ти заспала ли беше?

— Отдавна съм будна.

— Помислих си, че имаш кошмар — измърморих аз.

— Не — отговори тя. — Казвах си молитвите.

— Както плачеше... си помислих...

— Затова ли се разплака?

— Не знам, сигурно. Стори ми се, че изведнъж всичко стана празно. Странно беше. За момент си помислих, че гледам себе си. Беше болезнено.

Тя не каза нищо за известно време, а после тихо рече:

— Да, знам.

Бях твърде уморен, за да се подпирам на ръката си, и изведнъж се оказах с глава, облегната на ръката на Ана. Това не ми се струваше правилно, трябваше да е обратното, но не беше и аз осъзнах, че ми харесва — точно това исках. Останахме така дълго, но имаше въпроси, които исках да ѝ задам.

— Фъстъче, защо молеше Бога за истински въпроси?

— О, просто е тъжно, това е.

— Кое е тъжно?

— Хората.

— Разбирам. Кое им е тъжното?

— Хората трябва да помъдрят, като порастват. Боси и Пач (котката и кучето) помъдрят, но не и хората.

— Така ли мислиш?

— Да — отвърна тя. — Кутиите на хората стават все по-малки.

— Кутиите ли? Това не го разбирам.

— Въпросите са в кутии — обясни тя — и отговорите, които получаваш, отговарят на размера на кутията.

— Това ми е трудно, обяснявай още.

— Не е лесно да се обясни. То е като... като... Отговорите са големи колкото кутиите. Също като с измеренията.

— О?

— Ако зададеш въпрос в две измерения, тогава и отговорът е в две измерения. Това е като кутия. Не можеш да излезеш.

— Мисля, че разбирам.

— Въпросите стигат до ръба и спират. Прилича на затвор.

— Предполагам, че всички сме в някакъв затвор.

Тя поклати глава.

— Не. Мистър Бог не би направил това.

— Сигурно не. Какъв е отговорът тогава?

— Да оставим Мистър Бог да бъде той. Той ни оставя да бъдем ние!

— А ние не го ли оставяме?

— Не, ние слагаме Мистър Бог в малки кутии.

— О, не вярвам да е така.

— Да, през цялото време. Защото не го обичаме истински. Трябва да го оставим Свободен. Това е любов.

Ана търсеше Мистър Бог и желанието ѝ бе да го разбира по-добре. Търсенето ѝ беше сериозно, но весело; настойчиво, но жизнерадостно; с почитание, но дръзко; с една идея, но по много пътища. Не че за момент се усъмняваше в съществуването на Бога, но за известен период от време това бе знак, че той съществува. По същия начин един автобус или едно цвете бяха също знак за неговото съществуване. Как беше стигнала до този безценен бисер, не знаа, но със сигурност го бе притежавала още преди да я срещна. Просто моят късмет бе да съм покрай нея, докато правеше изследванията си.

Доказателства за Мистър Бог? Нямаше начин да се обърнеш и да не ги намериш, те бяха навсякъде. Всичко бе доказателство за съществуването на Мистър Бог и точно тук нещата започваха да се използват.

Доказателствата можеха да бъдат подредени по твърде много начини. Хората, които приемаха един вид подредба, биваха наричани с едно определено име. Подреди доказателствата по друг начин, и ето те с друго име. Ана смяташе, че броят възможни подредби на наличните доказателства можеше да стигне до скуилион имена.

Проблемът впоследствие се усложняваше от наличието на синагоги, джамии, храмове, църкви и всички други места за богослужение, като научните лаборатории не бяха изключение от списъка. Според някакви разумни стандарти на мислене и поведение никой не можеше да каже честно, с ръка на сърцето, че тези други хора не почитат и не обичат Бога, дори ако го наричаха с друго име, като Истина например. Ана не можеше и не би казала, че Богът на Али бе по-маловажен от Мистър Бог, когото познаваше толкова добре. Нито можеше да каже, че Мистър Бог бе по-велик и по-важен от Бога на Кати. Безсмислено бе да се говори за различни богове; такова говорене води неизбежно до лудост. Не, за Ана това бе всичко или нищо. Можеше да има само един Мистър Бог. А щом е така, тогава всички различни места за поклонение, различните имена, давани на тези поклонници, можеха да се дължат само на едно нещо: различното подреждане на Доказателствата за Мистър Бог.

Ана разреши този проблем за свое удовлетворение, и то на пианото.

Свирия на пиано, откакто се помня, но не мога да разчета и една нота. Мога да чуя музика и да я изсвирия по слух, но ако се опитам да

възпроизведа същото парче, като чета партитурата, го превръщам в погребална песен. Тези малки точкици ме хвърлят в ужас. Всичко, което съм постигнал, се дължи на популярния предвоенен нотен запис, малките тушети с техните съзвездия от точкици, които ти показват позицията на пръстите върху грифа на китарата, и онези кратки символи под петолинието, като Am 7 или акорд ла минор 7. Това беше музиката, която научих — ограничена навярно, но имаше едно огромно предимство. Ако ти дадат една шепа ноти, можеш да ги наречеш този акорд или онзи акорд, или каквото и да е, с още половин дузина имена. Всичко зависеше от нещо друго.

Това беше методът, по който учех и Ана на пианото. Много скоро тя свободно боравеше с мажорни акорди, минорни акорди, минорни септими, умалени септими и обращенията им. Тя знаеше и как да ги нарича. Още повече, Ана знаеше, че името, дадено на няколко ноти, зависи от това къде си и какво правиш. Разбира се, въпросът защо група ноти се наричат АКОРД, също трябваше да бъде разрешен. С едно отваряне на речника открихме как се използва думата акорд и накрая се спряхме на значението „СЪГЛАСИЕ“.

Не след дълго същия ден аз бях изправен пред широко отворените очи и уста върху удивеното лице на Ана. Тя внезапно спря играта на дама с другите деца и бавно се приближи към мен.

— Фин — гласът ѝ издаваше удивление, — Фин, ние всички свирим един и същ акорд.

— Нищо чудно — отговорих аз. — За какво говорим?

— Фин, всички тия различни имена за църкви.

— Това какво общо има с акордите?

— Ние всички свирим един и същ акорд на Мистър Бог, само че с различни имена.

Ето това беше най-вълнуващото в разговорите с Ана. Тя имаше способността да вземе един факт от една област, да го умори, докато не намери принципа в него, и после да се огледа за подобен принцип в друга област. Ана изпитваше високо уважение към фактите, но важността на един факт не бе в неговата уникалност, а в способността му да бъде в услуга на различни области. Ако ѝ дадяха един убедителен аргумент в полза на атеизма, тя би го изцеждала здраво, докато намери принципа, докато не го разгледа от всички страни, а след това би ви показала, че целият този аргумент е необходима

съставка за съществуването на Мистър Бог. Атеистичният акорд е може би дисонантен акорд, но за Ана дисонансите бяха „вълнуващи“, определено „вълнуващи“.

— Фин, тия имена на тия акорди — започна тя.

— Какво за тях? — попитах.

— Основният тон не може да бъде Мистър Бог, защото тогава нямаше да ги наричаме с различни имена. Всички щяха да имат едно и също име.

— Мисля, че за това си права. Кой е тогава основният тон?

— Аз или ти, или Али. Фин, това е всеки човек. Затова има толкова различни имена. Затова има различни църкви. Точно затова.

В това има смисъл, нали? Всички свирим един и същ акорд, но, изглежда, не го знаем. Ти наричаш своя акорд „До мажор“, а аз наричам същите ноти Am 7. Аз се наричам християнин, а ти как се наричаш? Мисля, че Мистър Бог е доста добър в музиката, той знае всички имена на акордите. Сигурно му е все едно как ги наричате, стига да свирите.

Може би самият факт, че с Ана се бяхме срещнали през нощта, правеше нощите толкова вълшебни за нас. А може би причината за това бе, че нощите толкова често бяха изненадващи. Изобилието от гледки и звуци на деня се смалчаваше до поносим размер през нощта. Нощта и звуците ставаха нещо отделно, не се объркваша с всичко останало и тогава, на тъмно, се случваха неща, които не можеха да се случат на светло. Не беше невъзможно да си побъбриш с уличната лампа през нощта; направиш ли го обаче през деня, ще те откарат издокаран в усмирителна риза.

— Слънцето е хубаво — казваше Ана, — но толкова силно осветява нещата, че не можеш да видиш много надалеч.

Съгласих се, че понякога слънцето бе толкова ослепително, че в някои случаи би могло да замъгли зрението. Но тя не искаше да каже това.

— Душата ти не отива надалеч през деня, защото спира там, докъдето виждаш.

— Това пък какво означава?

— Нощта е по-добра. Душата може да се протегне чак до звездите. А това е много далеч. През нощта не е нужно да си стоиш вкъщи. Също като ушите. През деня е толкова шумно, че не можеш да чуваш. А през нощта можеш. Нощта те разтяга.

За това не можех да споря. Нощта беше време за протягане и ние често го правехме.

Мама никога не се тревожеше за нощните ни скитания. Тя знаеше, че протягането е важно, а и тя самата бе бивш майстор в изкуството на протягането. Стига да имаше възможност, тя щеше да бъде винаги с нас. „Приятно прекарване, казваше мама, и да не се загубите.“ Тя нямаше предвид улиците на Лондон, а звездите. Мама нямаше нужда да ѝ се обяснява загубването сред звездите. Тя смяташе, че да се загубиш и да намериш пътя бяха двете страни на една и съща монета. Едното не можеше без другото.

Мама имаше някаква гениалност в себе си и със сигурност бе една на милион, „Защо не излезете?“ — казваше ни тя. — „Вън вали дъжд!“ или „Навън духат хали!“. Каквато и щуротия да си измисляше времето, мама винаги ни подканяше да излезем навън просто така, за да разберем какво представлява. Навън, по улицата, други прозорци рязко се отваряха, други майки крещяха на техните Берти, Фредовци,

Марти: „Да се прибираш бързо от дъжда! Ще прогизнеш до кости!“. В буря или виелица, в дъжд или сняг, ние винаги бяхме окуражавани да излезем и да ги опитаме. Мама никога не ни пазеше от Божиите работи, както тя ги наричаше. За известно време тя ни пазеше от самите нас. Пълнеше големия казан с вода и го слагаше на огъня, за да се изкъпем, когато се върнем. Правеше това в продължение на години, докато се увери, че сме достатъчно умни да го правим сами, и тогава спря. Да си навън цяла нощ, за мама беше нещо, което не трябваше да се пропуска.

Повечето нощни хора бяха прекрасни хора. Повечето нощни хора обичаха да говорят. Тези, които смятаха, че сме луди или направо глупави, бяха малцина. Вярно, имаше и такива, които не се колебаеха да ми кажат какво мислят за мен. „Представи си, да извеждаш дете по това време! Трябва да си съвсем откачил!“ „Трябваше да сте вкъщи, в леглото. Там няма да налетите на някоя беля.“ Мнението на тази част от хората беше, че нощта е отредена за бели, мръсни сделки и изобщо — нищо добро. Всички хора, имащи страх Божи, бяха в леглото си през нощта. Нощното време бе за „лошите“, „караконджулите“ и за Стария Ник. Може би сме били късметлии, но никога, докато скитахме по нощните улици, не се сблъскахме с лош човек, караконджул или дори със самия Стар Ник; само с добри хора. Отначало се опитвахме да обясняваме, че просто искаме да бъдем навън и че ни харесва, но това само затвърди убеждението у някои хора, че сме луди. Затова се отказахме от всякакви подобни опити и просто си излизахме.

Отделяйки се от една група нощни хора по време на разходките ни, Ана забеляза:

— Не е ли странно, Фин, всички нощни хора имат имена.

Това бе истина. Натъкваш се на група нощни хора, събрали се около огън, и преди да успееш да попиташ „Как е баща ти?“, вече ти представят всеки поотделно. „Това е Лил. Леко е чалната, но иначе си е наред.“ „Това е Старият Запаликремък.“ Истинското му име беше Робърт някой си, но всички му викаха „Стария Запаликремък“.

Може би това се дължеше на факта, че нощните хора имаха повече време да разговарят, или че просто не се престараваха „да бъдат много добри“. Каквато и да бе причината, нощните хора говореха и говореха, споделяха и споделяха.

Ана беше винаги и навсякъде център на внимание, а лицето ѝ — озарено от светлината на огъня, докато слушаше приключенията на нощните хора. Приносът ѝ в такива случаи беше различен: малък танц, песен или приказка.

Беше студена априлска нощ, когато за пръв път срещнахме Стария Уди. Уди предизвикваше огромен респект у нощните хора — той бе очевидно с добро образование, добри обноски и напълно доволен от живота си. Старият Уди бе висок и прав като върлина, с орлов нос, брада и очи, чийто фокус беше някъде близо до безкрайността. Гласът му бе като печени кестени — топъл и кафяв. Когато се усмихваше, ъгълчетата на устните му едва се извиваха. Но не там търсехме усмивката му, а в очите. Тези очи бяха пълни с добри неща, те сякаш ни обгръщаха и когато се усмихваше, цялата тази доброта просто се изливаше върху ѝ.

Когато пристъпихме в светлината на огъня, той ни измери с поглед за минута или две. Никой не проговори. Очите му преминаха от моето лице върху лицето на Ана и там останаха. С усмивка той протегна ръка към нея, тя се приближи и я стисна. В продължение на един много дълъг миг те се взираха един в друг, заливаха се един друг с добри неща и се усмихваха. И двамата бяха от едно тесто и нямаха нужда от думи. Обменът беше светкавичен и пълен. Той постави Ана пред себе си и я разгледа още веднъж.

— Не си ли малко млада за това, мъниче?

Ана остана мълчалива, като изпитваше Стария Уди. Той не изискваше отговор, не бързаше, беше готов да чака. Премина теста и затова получи отговор.

— Достатъчно стара съм, за да живея, мистър — каза Ана тихо.

Старият Уди се усмихна, премести едно сандъче до себе си и потупа по него. Ана седна. Аз бях останал прав, затова си потърсих подходяща щайга, на която да приседна, и се присъединих към кръга. Тишината бе продължила три минути и повече. Старият Уди бе зает с натъпкването на лулата си и проверката дали работи добре. Доволен, че всичко е както трябва, той стана, отиде до огъня и я запали. Запуши с удоволствие.

— Обичаш ли поезия? — попита той.

Ана кимна. Старият Уди нагласи тютюна си с палец.

— Знаеш ли какво е поезия?

— Да — отговори Ана. — То е нещо като шиенето.

— Разбирам — кимна Уди. — И какво имаш предвид под шиене?

— Ами да направиш нещо от различни парчета, което да е различно от всички парчета.

— Аха — каза Старият Уди, — мисля, че това е доста добра дефиниция за поезия.

— Мистър, мога ли да ви задам един въпрос? — попита Ана.

— Разбира се — кимна Уди.

— Защо не живеете в къща?

Старият Уди погледна лулата си и потърка палец в брадата си.

— Не мисля, че този въпрос има истински отговор. Не и както ми го задаваш. Можеш ли да го зададеш по друг начин?

Ана се замисли за момент, а после рече:

— Мистър, защо обичате да живеете в тъмното?

— Да живея в тъмното? — усмихна се Уди. — На това мога да отговоря много лесно, но се чудя дали ще можеш да разбереш отговора ми.

— Ако е отговор, ще мога — отвърна Ана.

— Да, разбира се, ако е отговор, ще можеш. Това е вярно — само ако е отговор — той замълча, а после рече: — Обичаш ли тъмнината?

Ана кимна:

— Тя те кара да се протягаш и ставаш голям.

Той тихо се засмя.

— Наистина, наистина. Моята причина да предпочитам тъмнината е, че на тъмно трябва да се опишеш. На светло другите те описват. Разбираш ли това?

Ана се усмихна, а Старият Уди протегна сбръчканата си стара ръка и леко затвори очите ѝ. После леко взе ръцете ѝ в своите и там постави една своя вътрешна черта.

Това малко място в Лондон приличаше на съборетина през деня, но в този момент, в светлината на огъня, то беше абсолютно възшебство.

Силният и плътен глас на Уди заговори на своя Бог, на Ана и на цялото човечество:

— *Наистина, с очите си не мога да те любя аз,
защото
хилядите твои грешки те съзират,
но моето сърце съзира туй, което те презират.*

Кафявият му смях прекъсна магията.

— Чувала ли си това? Това е един от сонетите на Шекспир. Те — каза той и ръцете му се разтвориха да прегърнат целия свят, — те ще ти кажат и ще те окуражат да развиеш разсъдъка и петте си сетива. Но това е само половината. Това е да си половин човек. Другата половина е да развиеш сърцето и ума си. — Той ги отмяташе с лулата на пръстите на едната си ръка. — Има обикновен ум, има въображение, има фантазия, има мнение и има памет. Никога не позволявай на никого да ти отнеме правото да бъдеш цяла. Дневната светлина е за мозъка и сетивата. Тъмнината е за сърцето и за ума. Никога, никога не се страхувай. Мозъкът може да ти изневери някой ден, но сърцето — не.

Той се изправи и се протегна. Огледа всички лица наоколо и се спря върху Ана.

— Познавам те, млада госпожице, познавам те добре.

Загърна се по-добре в палтото си, излезе от осветения кръг, спря се и се усмихна още веднъж на Ана. После си тръгна. Не, не си тръгна, защото някаква част от него — сигурно най-голямата — остана и все още е тук и до днес. Ние останахме загледани в огъня още няколко минути. Не зададохме никакви въпроси, защото нямаше отговори. Дори не казахме довиждане на нощните хора, когато си тръгнахме. Чудех се, дали и ние сме оставили част от себе си.

— Искаш ли да знаеш за какво си мислех, Фин?

— Ако имам избор — отвърнах, — не. Не искам. — Тя знаеше, че само я дразня, и усмивката ѝ означаваше, че така или иначе нямам избор.

— Не може да е светлина — изрече Ана с такава увереност, че направи твърдението си неопровержимо.

— Прекрасно — казах аз. — Ако не може да е светлина, тогава какво е?

— Мистър Бог не може да е светлина! — Думите излетяха като каменни отломъци, докато Ана работеше усилено с мисловното си длето.

Представих си как Мистър Бог се надига от златния си трон и наднича надолу през облаците, малко нетърпелив да узнае в каква нова форма ще го вкарат. Прииска ми се да погледна нагоре и да кажа: „Успокой се, Мистър Бог, само се успокой. В сигурни ръце си“. Мисля си, че на Мистър Бог сигурно от време на време му омръзва да разглежда всички различни форми, които сме му наложили през последните няколко хиляди години и май че още не им се вижда краят.

— Той не може да е светлина, нали, Фин? Кажи.

— Ей богу, не знам, Фъстъче, не знам.

— Ами не може да бъде, защото какво ще кажеш тогава за онези малки вълнички, които не можем да видим, и за големите вълни, които също не можем да видим? Какво ще кажеш за тях?

— Разбирам какво имаш предвид. Смятам, че нещата биха изглеждали много по-различно, ако можехме да виждаме тези вълни.

— Аз мисля, че светлината е вътре в нас. Това мисля.

— Може би. Може би си права.

— Мисля, че е така, за да можем да виждаме това, което виждаме — кимаше тя с глава. — Така мисля.

Отгоре Мистър Бог (ще ме извините за образа) плесна с ръка по крака си и се обърна към окръжаващите го ангели с думите: „Какво ще кажете за това, а? Какво ще кажете за това?“.

— Да — каза Ана, — светлината на Мистър Бог е отвътре, за да можем да виждаме светлината на Мистър Бог отвън. И знаеш ли, Фин — тя заподскача нагоре-надолу от вълнение, — светлината на Мистър Бог е извън нас, за да можем да виждаме светлината на Мистър Бог вътре в нас. — С усмивка, която би засрамила дори Чеширската котка^[1] тя каза: — Това е хубаво, Фин. Не е ли хубаво?

Съгласих се, че беше хубаво, много хубаво, но започвах да си мисля, че това ми беше достатъчно за една нощ. Бях препълнен и имах нужда да смеля събитията от тази вечер, но не и Ана. Тя тъкмо беше влязла във форма.

— Фин, моля те за тебеширите.

Прерових джобовете си да намеря кутийката, подадох ѝ я, а тя коленичи на тротоара и си нарисова голям червен кръг.

— Представи си, че това съм аз — каза тя.

Извън кръга Ана нарисува безразборно много точки. Почти същият брой точки бяха разпръснати и вътре в кръга. Тя ми махна да сляза от стената и да се приближа. Отидох и коленичих до нея. След като се огледа, тя посочи едно дърво.

— Това е онова дърво — каза тя и посочи една точка извън кръга, като я отбеляза с кръстче. После посочи друга точка вътре в кръга и рече: — Това е онази точка извън кръга, а тя е дървото — и с пръстче върху точката в кръга тя продължи: — И това е дървото вътре в мен.

— Това ми се струва познато — измърморих аз.

— А това — възкликна тя триумфално, като сложи пръст върху друга точка в кръга, — това е... е... летящ слон. Но къде е той отвън, Фин? Къде е?

— Няма такъв звяр, значи не може да е отвън — отговорих аз.

— Добре де, откъде се е взел в главата ми тогава? — седна на петите си тя и се взря в мен.

— Как нещо ти влиза в главата и аз не знам. Но летящият слон си е чисто въображение, той не е фактически.

— Моето въображение не е ли факт, Фин?

— Разбира се, че въображението ти е факт, но онова, което се получава от него, не е задължително факт — започвах полека да се изпотявам.

— Добре де, как е влязло там вътре — тупна тя вътрешността на кръга, — ако го няма отвън? — продължи с още няколко тупвания. — Откъде се е взело?

Благодарен бях, че не бе нужно да отговарям на това. Тя беше набрала пълна скорост. Стана и се разходи около диаграмата на своята вселена.

— Има много неща там отвън, които не са тук вътре. — Ана скочи от ръба на вселената в кръга на собственото си аз и клекна. — Фин, хареса ли рисунката ми с боите?

— Много ми хареса — казах. — Мисля, че е много хубава.

— Къде — попита с ръце на кръста — беше тя?

Посочих една точка извън кръга.

— Там, предполагам.

Тя помръдна назад, докато диаграмата се види ясно, и посочи към центъра на кръга.

— Там, ето там я нарисувах — вътре в мен. — Остана дълго време мълчалива, после, люшвайки ръце над диаграмата, заговори с озадачен глас: — Понякога не знам дали съм заключена вътре или отвън. — Докосвайки вътрешните точки, а после външните, Ана продължи: — Странно, понякога поглеждаш вътре и намираш нещо отвън, а понякога поглеждаш навън и намираш нещо вътре. Много странно.

[1] Котката от „Алиса в страната на чудесата“. — Бел.пр. [↑](#)

Изглеждаше почти сигурно, че войната ще започне. Разложението, което тя носеше, се разпростираше навсякъде. Стените, на които децата играеха с топка, се бяха превърнали в табла за военни бюлетини. Инструктираха ни за правилата на нова игра.

Инфекцията на войната се разпространяваше и сред децата. Топките вече не бяха неща, които подскочат, а се бяха превърнали в бомби. Бухалките за крикет изпълняваха ролята на картечници. Децата с разперени встрани ръце пикираха из въображаеми небеса с виковете „ра-та-та-тат“ и взривяваха вражески самолети или вражески войници. С последен вик „уйй-й-й-бум“ дузина деца умираха в престошена агония. „Бам, убит си!“

Ана ме държеше здраво за ръка и се притискаше към мен. Тя не можеше да играе такива игри. Измислицата и преструването се отнасяха до нещо действително и именно тази действителност Ана виждаше толкова добре.

Тя ме дръпна за ръката и влязохме вкъщи, а после отидохме в задния двор. Гледаше ме с широко отворени очи, докато протягаше ръка, за да хване моята. Лицето ѝ трепна.

— Защо, Фин? Защо? — питаше ме тя и търсеше отговор на лицето ми.

По-късно същата вечер, когато Ана вече се бе приготвила да си ляга, ѝ предложих да спи при мен. Искях да я утеша, да я защитя. Господи, колко лесно е да се залъгваш, колко лесно е да маскираш собствените си страхове, като си представяш, че те принадлежат на някой друг. Знаех много добре, че бях загрижен за нея, че усещах вътрешното ѝ безпокойство и че бях готов да направя всичко възможно, за да я утеша. Едва по средата на нощта осъзнах доколко аз се нуждаех от уверенията ѝ, че всичко е наред, доколко нейната трезвост ме правеше защитен. Макар че бе толкова малка, тогава я видях, както я виждам сега — най-разумното, най-непоклатимото и най-прямото същество. Способността ѝ да пренебрегва излишната информация, да отстранява безполезните заврънкулки и да разкрива сърцевината на нещата беше наистина вълшебна.

— Фин, аз те обичам.

Когато Ана каза това, всяка дума беше покъртена от пълнотата на смисъла, който бе вложила в нея. Нейното „аз“ беше цялостност.

Каквото и да означаваше това „аз“, Ана бе изпълнена със съществуване. Това „аз“ беше чисто и единно.

Когато използваше думата „обичам“, тя не беше сантиментална или сълзлива. Тя бе пълна с движение, смелост и окуражаване. За Ана любов означаваше да забележиш съвършенството у другия. Ана ВИЖДАШЕ човека във всичките му части. Ана виждаше истинското „ТИ“. Това е нещо, което трябва да се преживее: да бъдеш виждан като ТИ ясно и определено, без нищо скрито. Прекрасно и страшно. Винаги бях мислил, че само Мистър Бог може да те вижда толкова ясно, в цялата ти пълнота. Но пък Ана се стремеше с всички сили да бъде като Мистър Бог, така че може би трикът успява само ако много се упражняваш.

Общо взето, мислех, че разбирам отношението на Ана към Мистър Бог, но в един аспект имах пълна засечка. Може би отговорът беше скрит в думите „... задето си укрil това от мъдри и разумни, а си го открил на младенци“. Как успяваше да го прави, наистина не зная, но по някакъв начин тя беше прехвърлила стените на Божието величие и се намираше от другата страна. Мистър Бог беше „сладурче“. Мистър Бог беше радост, Мистър Бог беше обичлив. За Ана той бе съвсем ясен и прост, не й създаваше никакви проблеми с разбирането на неговия характер.

Ана виждаше, различаваше, признаваше и се подчиняваше на всички онези атрибути на Бога, които толкова много се дискутират. Мистър Бог бе създателят на всички неща, всемогъщ, всевиждащ, намиращ се в самата сърцевина на всичко... освен... И точно това изключение Ана виждаше като ключа към цялото нещо. Това изключение беше смешно, вълнуващо и го правеше толкова симпатичен.

Това, което озадачаваше Ана, бе, че никой не го бе забелязал дотогава — или поне, ако го бяха забелязали, никой не искаше да говори за това. Чудно, защото за Ана това бе толкова странно, че само Мистър Бог би могъл да го измисли. Всички други качества на Мистър Бог, качества, за които толкова често се говори в църквата и в училище, бяха великолепни, невероятни и, хайде да си признаем, малко страховити. Тогава той отишъл и направил това нещо. И това нещо го направило толкова обичлив, смешен и весел.

Ако искате, бихте могли да отречете съществуването на Мистър Бог, но пък никое отрицание не променя факта, че Мистър Бог е. Мистър Бог е; той Е самата сърцевина на нещата и ето тук ставаше смешно. Разбирате ли, трябва да осъзнаем, че той е всички тези неща, а това означава, че ние сме в собствения си център, не Бог. Бог е нашият център, но ние сме тези, които осъзнават, че е така. И това ни прави някак вътрешни за Мистър Бог. Ето това беше странната природа на Мистър Бог: че макар да се намира в центъра на всички неща, той чака извън нас и чака, за да влезе. Ние сме тези, който отварят вратата. Той не изкъртва вратата, за да влезе. Не, той чука и чака.

Наистина се иска да си супер Бог, за да го измислиш, но той го е направил. Както казваше Ана: „Това е много смешно. Прави ме да изглеждам много важна, нали? Помисли си само — Мистър Бог да заема второ място!“.

Ана никога не се задълбочи в проблема за свободната воля. Предполагам, че бе твърде малка за това, но тя беше стигнала до сърцевината на нещата: Мистър Бог заема второ място — какво нещо само!

— Ще ми направиш ли тази сутрин две веслени колела? — попита ме Ана.

— Може — казах аз. — Закъде ще пътуваш?

— За никъде. Искам да направя един експеримент.

— Колко големи ги искаш и за какво ти трябва?

— Малки. Горе-долу толкова. — И с ръце ми показва кръг с диаметър около десет сантиметра. — Трябват ми, за да открия нещо за Мистър Бог.

Приемах подобни молби като нещо естествено в последно време. В края на краищата, ако беше възможно да получаваме прозрения от природата, защо не и от веслените колела?

Мога ли да взема и голямото корито, маркуча и една тенекиена кутия с дупка? Може да ми потрябват и други работи, но още не знам.

Докато изработвах веслените колела, Ана правеше приготовления за експеримента си. Колелата бяха закрепени на оси. Една голяма цилиндрична кутия имаше дупка около един сантиметър, пробита отстрани, близо до дъното. Едно от колелата бе запоено вътре в кутията, напречно на дупката. След около час трескава дейност аз бях повикан в задния двор да видя експеримента за Мистър Бог в действие.

Маркучът, идващ от чешмата, пълнеше голямото корито. Кутията с весленото колело бе закрепена за дъното на коритото с тежести от камъни. Колелото в кутията се въртеше от влизащата вода през дупката. Друг маркуч служеше за сифон, като извеждаше водата от кутията, която падаше върху второто колело, завърташе го и най-накрая се изливаше в канала. Обиколих експеримента от всички страни с повдигнати вежди.

— Харесва ли ти, Фин? — попита Ана.

— Харесва ми, но какво е това?

— Това си ти — посочи тя кутията с весленото колело.

— Определено. И какво правя аз?

— Водата е Мистър Бог.

— Ясно.

— Водата идва от чешмата в коритото.

— Все още разбирам.

— Влиза в кутията, която си ти, през дупката и те кара да работиш — посочи тя въртящото се колело, — както сърцето.

— О!

— Когато работиш, тя излиза през тази тръба — показва ми сифона, а това кара другото колело да работи.

— А канала?

— Ами — поколеба се тя, — ако имах малка помпа, като сърцето на Мистър Бог, щях да изпомпя всичката вода обратно в коритото. Тогава нямаше да имам нужда от чешмата. Водата щеше просто да се върти непрекъснато.

Ето това е — как да си направите модел на Мистър Бог с две веслени колела. Всеки дом трябва да си има по един. Седнах на стената и запалих цигара, докато наблюдавах как Мистър Бог и аз въртим веслени колела.

— Нали е хубаво, Фин?

— Разбира се. Най-добре е да го занесем в църквата в неделя. Може да вдъхнови някого за някаква идея.

— О, не можем. Това ще бъде лошо.

— Как така? — попитах.

— Ами това не е Мистър Бог, но малко му прилича.

— И какво от това? Ако аз го разбирам и ти го разбираш, може и някой друг да го разбере.

— Аз и ти го разбираме, защото сме пълни.

— А това какво означава?

— Ами ако си пълен, можеш да използваш каквото и да е, за да разбереш Мистър Бог. Не можеш да го направиш, ако не си пълен.

— Защо? Дай ми пример.

Тя не се поколеба нито за момент.

— Кръстът! Ако си пълен, нямаш нужда от него, защото кръстът е вътре в теб. Ако не си пълен, кръстът е извън теб и ти го превръщаш в нещо магическо. — Тя ме хвана за ръката и погледите ни се срещнаха. Заговори тихо и бавно: — Ако не си пълен отвътре, тогава можеш да превръщаш всяко нещо в магическо и тогава то става външна част за теб.

— Това лошо ли е?

Тя кимна.

— Ако правиш това, тогава не можеш да правиш нещата, които Мистър Бог иска от теб.

— О! А той какво иска да правя?

— Да обичаш всички, както обичаш себе си, а за това трябва първо да си пълен със себе си, за да обичаш истински.

— Като това, което беше казала, че повечето от човека е отвън?
— рекох аз.

Ана се усмихна.

— Фин, на небето няма различни църкви, защото всеки е вътре в себе си. Външните неща са тези, които правят всички различни църкви и синагоги, и храмове, и такива работи. Фин, Мистър Бог е казал „Аз съм“ и точно това иска и всички ние да кажем. Това е трудното.

Главата ми кимаше в озадачено съгласие.

„Аз съм... това е трудното. Аз съм.“ Наистина, опитайте се да си го кажете, и вече сте си вкъщи. Кажете го с мисъл — и вече сте изпълнени, целите сте вътре. Не е нужно да искате неща отвън, които да запълват празнините отвътре. Не оставяте части от себе си, висящи върху разни предмети по витрините, в каталози или рекламни брошури. Където и да отидете, носите целия себе си; не оставяте части от себе си наоколо, в които да се препъвате; целият сте едно — вие сте това, което Мистър Бог иска да бъдете. Вие сте „Аз съм“, както той е.

О, Господи! През цялото време си бях мислил, че ходиш на църква, за да търсиш Бога, за да го прославяш. Не ми беше и хрумвало какво прави Мистър Бог. През цялото това време той бе работил извънредно, за да вкара малко смисъл в глупавата ми глава, беше се опитвал да превърне „То е“ в „Аз съм“. Сега разбирах.

Имайки предвид колко важно бе това за Мистър Бог, аз намирах, че не е толкова трудно да се справя. Най-трудното бе да погледнеш вътре в себе си и да видиш кои части от мозайката ти липсват. Веднъж преодолееш ли това, останалото е лесно.

Първото ми истинско надникване ме накара да тръшна вътрешната си врата почти веднага. „Това вътре съм аз!“ Свети Боже, та аз приличах повече на швейцарско сирене, пълно с дупки. Забележката на Ана „Ти си пълен, Фин“ сега ми се видя повече като окуражаване, отколкото като факт.

След като преодолях шока, откряхнах леко вратата и отново надникнах. Не ми отне много време да идентифицирам една от дупките. Имаше формата на мотоциклет. Нещо повече, аз познавах тази дупка. Тя бе истински двойник на мотоциклета на витрината на Хай Стрийт.

След известно упражняване ми ставаше все по-лесно да различавам дупките: един стар микроскоп, едно от най-новите телевизионни устройства, както и часовник, който ти показва колко е часът едновременно в Бомбай, Москва, Ню Йорк, Лондон и още няколко други места. Мои части бяха разпръснати навсякъде около мен, като оставяха съответните дупки отвътре. Най-малкото, което може да се каже, бе, че съм съвсем разпилян. Някъде назад в миналото ми нещо не беше наред. Бях сигурен, че не съм започнал с тези дупки. Онези проклети флагчета бяха причината и те продължаваха да изникват на всяка крачка: „ДАВАЙ НАПРЕД“, „ЕДИН МОТОЦИКЛЕТ ЩЕ ВИ НАПРАВИ ЩАСТЛИВ“, „ЕДНА КОЛА Е ОЩЕ ПО-ДОБРЕ“, „ДВЕ КОЛИ И... БРАТЧЕ, УДАРИЛ СИ ДЖАКПОТА“. Бях глътнал въдицата чак до гърлото. Флагчетата се бяха вкоренили в мен и бяха попаднали на доста плодородна почва. Колкото повече флагчета отвътре, толкова повече мои части отвън. „Повечето от човека е отвън.“ Можете да си го повторите пак.

Това не беше мигновено чудо, нито блясък на откровение. То се промъкна в мен без предупреждение и аз все още се опитвам да го разбера. Като дете, което учи нова дума, аз се борех с изречението „Искам да бъда аз“, „Искам, наистина искам да бъда аз“. В онези дни не ми беше трудно да отворя вратата. Вече знаех къде се намирам. Мотоциклетната дупка все още си стоеше, но ми се струваше, че присвътква като електрическа крушка, преди да изгори. И един ден тя изгасна. Дупката вече я нямаше, една голяма част от мен се бе завърнала у дома. Най-после бях тръгнал по пътя. Още няколко надниквания, и разбрах, че бях започнал да се изпълвам. Светът си оставаше едно добро място въпреки войната.

Беше прекрасен слънчев ден. Улицата се изпълваше от детски глъч. Смехът заглушаваше шума на маршовата стъпка, когато внезапно светът се разпадна на парчета.

Един вик уби смеха. Беше Джаки. Обърнах се навреме, за да я хвана — тя просто летеше към мен. Лицето ѝ бе бялата маска на ужаса.

— Фин! О, Боже! Ана. Тя е мъртва! Тя е мъртва!

Ярко лакираните ѝ нокти се забиха в гърдите ми и ледената вълна на страха ме заля. Изтичах надолу по улицата. Ана лежеше напъряко върху релсите, а пръстите ѝ се бяха вкопчили в ръба на една стена. Вдигнах я и я прегърнах. Искра на болка присви очите ѝ.

— Хлъзнах се от дървото — измърмори тя.

— Няма нищо, Фъстъче. Дръж се, аз съм тук.

Изведнъж ужасно ми прилоша. С крайчеца на окото си бях зърнал нещо. Нещо, което по куриозно изкривен начин беше още по-ужасяващо от раненото дете в ръцете ми. Падането ѝ бе откъртило част от една релса. Отчупено парче желязо. Преди няколко години никой не бе могъл да забележи това, а сега беше ясно за всички. Това парче желязо, тези кристални планини сега бяха червени от срам и ужас.

Отнесох Ана вкъщи и я сложих в леглото. Докторът превърза раните ѝ и ме остави при нея. Държах ръцете ѝ и се вирах в лицето ѝ. Болката пробягваше през очите ѝ, но биваше прогонвана от усмивка, която бавно разцъфваше. Усмивката спечели, болката бе скрита някъде дълбоко в нея. Слава богу, тя щеше да се оправи. Слава богу.

— Фин, Принцесата добре ли е? — прошепна Ана.

— Добре е — отвърнах. Не знаех дали е добре или не.

— Тя се беше заклешила на дървото и не можеше да слезе. Аз се подхлъзнах.

— С нея всичко е наред.

— Беше много уплашена. Тя е само едно малко котенце.

— Добре е, не се тревожи. Почивай си. Аз съм до теб, не се страхувай — казах на Ана.

— Не се страхувам, Фин. Аз не се страхувам.

— Заспивай, Фъстъче. Опитай се да поспиш. Аз съм тук.

Тя затвори очи и заспа. Всичко щеше да бъде наред. Знаех това някъде дълбоко в себе си. За два дена това чувство нарасна и надви целия ми страх. Усмивката и развълнуваните ѝ разговори за Мистър

Бог ме правеха двойно по-сигурен. Възлите в мен се развързваха. Бях загледан през прозореца, когато Ана ме извика:

— Фин!

— Тук съм, Фъстъче. Искаш ли нещо? — Отидох при нея.

— Фин, имам чувството, че се обръщам отвътре навън. — На лицето ѝ бе изписано удивление.

Ледена ръка сграбчи сърцето ми и го стисна с всичка сила. Спомних си баба Хардинг.

— Фъстъче — почти виках аз, — Фъстъче, погледни ме.

Очите ѝ проблеснаха и по лицето ѝ се разля усмивка. Изтичах до прозореца и го отворих. Кори беше навън.

— Извикай доктора — казах аз. Тя кимна, обърна се кръгом и хукна.

Внезапно разбрах какво щеше да се случи. Отидох обратно при Ана. Не беше време за плач, никога не бе време за сълзи. Студеният ужас вътре в мен бе вледенил всички сълзи. Хванах ръката ѝ. В главата ми кънтяха думите „Каквото и да поискате в Мое име...“. Аз исках. Аз умолявах.

— Фин — промълви тя и усмивката озари лицето ѝ. — Фин, аз те обичам.

— И аз те обичам, Фъстъче.

— Фин, обзалагам се, че Мистър Бог ще ме пусне в рая заради това.

— И аз. Бас ловя, че те чака — исках да кажа нещо повече, още много неща, но тя вече не слушаше, само се усмихваше.

Дните горяха като гигантски свещи и времето се разтопи, избяга и се сгромоляса в безполезни и грозни купчини.

Два дни след погребението намерих торбичката на Ана, в която събираше семенца. Това ми създаде работа. Отидох на гробището и постоях малко. Това само влоши нещата, направи всичко още по-пусто. Ако само бях наблизил тогава, ако знаех само какво прави тя, ако само... Изсипах семената върху рохката земя и в нещастията си захвърлих торбичката.

Исках да намразя Бога, исках да го изхвърля от своя свят, но той не си отиваше. Откривах, че е все по-реален, по-странно реален от всякога. Омразата не идваше, не го презирах. Бог беше идиот, кретен, малоумен. Можеше да спаси Ана, но не го направи. Той просто

позволи да се случи най-нелепото от всички неща. Това дете, това прекрасно дете беше мъртво — мъртво, преди да е навършило осем години. Точно когато беше... По дяволите!

Военните години ме принудиха да напусна Ийст Енд. Войната търеше кървавите си ботуши по лицето на света, докато цялата лудост приключи. Хиляди други деца бяха умрели, два пъти повече бяха осакатени и останали без дом. Лудостта на войната се беше превърнала в лудост на победата. Победа? В нощта на победата се напих порядъчно. Това беше добър изход.

Бяха ми дали вързоп книги, но не си бях направил труда да го развържа. Не виждах смисъл в това. Беше един от онези пасивни моменти, когато не знаех какво да правя със себе си. Тези години бяха уморили очите ми от гледане, а ушите ме боляха от слушане. Някакъв знак, видение, само за миг.

Взех книгите. Не изглеждаха кой знае колко интересни. Нищо не изглеждаше много интересно. Прелистих страниците. Едва когато погледът ми попадна върху името на Колридж, спрях. Започнах да чета: „С пълна вяра възприемам теорията на Аристотел, че поезията като поезия е в същността си идеална, че тя избягва и изключва всяка случайност, че е...“.

Отгърнах няколко страници по-нататък и продължих да чета. От страниците на тази книга изплува Старият Уди. Процесът, според който работи поетическото въображение, се илюстрира от Колридж със следните стихове на св. Джон Дейвис:

*По този начин тя, от личните прозрения,
извлече истини за космоса, които,
облечени в различни имена и образи,
през сетивата ни намират път към наште умове.*

Димящите огънове на нощните хора се промъкнаха във въображението ми: Старият Уди, Затворникът Бил, Старата Лил, Ана и аз. Няколко реда по-надолу очите ми уловиха една дума — НАСИЛИЕ.

„Младият поет, казва Гьоте, трябва да извърши нещо като насилие над себе си, за да излезе от основната идея. Без съмнение това е трудно. Но това е самото изкуство да живееш.“

Това бавно започваше да добива смисъл, парчетата започваха да се подреждат. Нещо ставаше и то ме накара да заплача. За първи път от много, много време аз плачех. Излязох в нощта и останах навън.

Струваше ми се, че облаците се отдръпват. Нещо дълбоко в съзнанието ми продължаваше да упорства. Животът на Ана не бе прекъснат. Съвсем не, той бе пълен, изцяло осъществен.

На следващия ден се отправих към гробището. Дълго търсих гроба на Ана. Беше затъкнат в задната част на гробището. Знаех, че няма надгробна плоча, само един прост дървен кръст с името АНА. Открих го след около час.

Бях отишъл с вътрешното чувство за мир, като че ли книгата бе затворена, като че ли историята бе триумфална, но аз не го бях очаквал. Спрях се задъхан. Това беше. Малкият кръст беше килнат на една страна, боята му се лющеше и — ето го името: Ана.

Исках да се изсмея, но човек не се смее на гробище, нали? Не само че исках да се изсмея, аз трябваше да се смея. Не можех да го задържам. Смях се, докато сълзи потекоха от лицето ми. Извадих малкия кръст и го захвърлих в шубрака.

— Е добре, Мистър Бог — смеех се аз, — убеди ме. Добрият стар Мистър Бог! Понякога може и да се забавяш, но накрая оправяш нещата.

Гробът на Ана бе великолепен червен килим от макове. Лупините стояха отстрани на страж. Две дървета си шепнеха нещо, докато семейство мишлета тичаха напред-назад из неокосената трева. Ана си беше у дома. Нямаше нужда от белег. Това място не можеше да стане по-хубаво и със скуилиони тонове мрамор. Останах още малко и й казах довиждане — за пръв път от пет години.

Докато вървах към главния вход, минах покрай дузина малки мраморни херувимчета, ангелчета и перлени врати. Спрях се пред триметровия ангел на входа, който все още се опитваше да положи букета си с цветя след Бог знае колко години.

— Здравсти, приятел — казах аз в поздрав на ангела. — Никога няма да успееш, нали разбираш.

Отворих широко железните порти и викнах към гробището:

— Отговорът е: „В моята среда“.

Някаква тръпка премина по гръбначния ми стълб и ми се стори, че чувам гласа й:

— Това на какво е отговор, Фин?

— Лесно е. Въпросът е „Къде е Ана?“.

Бях я намерил отново — в моята среда. Сигурен бях, че някъде там Мистър Бог и Ана се смееха.

КОГАТО ЩЕ УМРА

*Когато ще умра, ще го направя сама.
Никой друг не би могъл вместо мен.
Когато съм готова, ще кажа:
„Фин, повдигни ме“
и ще погледна,
с радост ще се засмея.
Ако падна.
Ще бъда мъртва.*

от Ана

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.